

**TARGETING
EXTREMISM
AND
CONSPIRACY
THEORIES**

**РЪКОВОДСТВО за
ръководители на
институции за обучение
на възрастни**

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

януари 2021 г.

Информация за проекта

Акроним на проекта:	TEACH
Заглавие на проекта:	Targeting Extremism And Conspiracy Theories Противодействие на екстремизма и конспиративните теории
Номер на проекта:	2019-1-DE02-KA204-006167
Национална агенция:	NA BIBB
Уебсайт на проекта :	www.teach-erasmus.eu
Ръководител на проекта:	д-р Себастиан Фишер Институт по дидактика на демокрацията Университет Лайбниц в Хановер
Координатор на проекта:	Елисавета Фирсова
Автори:	Консорциумът на TEACH
Дата на изготвяне:	01.01.2021 г.

Консорциум

Leibniz
Universität
Hannover

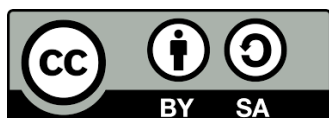

Folkuniversitetet

Проектът е финансиран от Европейската Комисия. Съдържанието отразява само позицията на авторите и Комисията не носи отговорност за използването на съдържащата се тук информация с някаква цел.

Номер на подаване: 2019-1-DE02-KA204-006167

Този документ от TEACH е лицензиран съгласно CC BY-SA 4.0.
За да видите копие на лиценза посетете <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0>

Съдържание

1. Конспиративни теории и тяхната нестихваща сила	4
1.1 Въведение: TEACH и Ръководството по проекта TEACH	5
1.2 Как TEACH определя конспиративните теории.....	5
1.3 Преглед: Конспиративни теории в Европа	7
2. Проучване на учителите на възрастни, проведено по проекта TEACH	12
2.1 Дизайн на проучването	12
2.2 Ключови елементи на проучването.....	13
Антисемитистки конспиративни теории	13
Ислямофобски конспиративни теории	14
Недоверие в медиите	14
Антифеминистки конспиративни теории.....	15
Ревизионистки възгледи за климатичните промени	15
Конспиративни антиваксърски теории	15
Теории за правителствени конспирации	16
Национални скали	16
Конспиративни теории, свързани с COVID-19.....	17
Отношение на учителите на възрастни към конспиративните теории	17
2.3 Резултати от проучването на екипа на TEACH	18
3. Провеждане на изследването по модела на TEACH във вашата институция.....	23
3.1 Реализиране на проучването.....	23
3.2 Анализ на данните.....	27
3.3 Как да интерпретирате данните?	31
3.4 От вашите заключения до залата за обучение: как да приложите получените данни в практиката.....	33
ПРИЛОЖЕНИЕ.....	34

1. Конспиративни теории и тяхната нестихваща сила

Изглежда, има конспиративна теория за всекиго, в зависимост от възрастта, пола, общите възгледи и нагласи. Изглежда обаче, че основно възрастните и старите хора проявяват склонност да отделят от времето си, за да „проучват“ въпросите и да споделят странни теории. Понякога аргументацията е толкова сложна с цел да „обоснове позицията“, че е трудно дори да се влезе в дискусия и тези хора да се замислят какво виждат и казват.¹

Конспиративните теории, които обикновено се определят като твърдения, че влиятелни хора или организации разработват тайни планове с цел постигане на контрол над обществеността², отдавна са важна тема в обществения дискурс. През последните години Западният свят се конфронтира с нарастващ брой конспиративни теории: че президентът на Съединените американски щати публично подкрепя възгледа, че климатичните промени са измама; протестиращите срещу коронавируса, които поставят под въпрос съществуването на вируса; нарастващото дясно движение, което цели уронване на престижа на демократичните институции – всички тези факти имат нещо общо помежду си – радикално ядро, изградено върху конспиративни теории.

Прегледът на данните от изследвания от последните десетилетия ясно показва, че конспиративните теории битуват във всички съвременни общества и че те стават все по-влиятелни с годините, особено след бума на интернет-опосредстваната комуникация.³

¹ Откъс от интервю с обучители на възрастни в четирите държави, участващи в проекта TEACH. Интервютата са записани от партньорите по проекта преди провеждане на проучването по проекта TEACH.

² Abalakina-Paap, M., Stephan, W. G., Craig, T., & Gregory, W. L. (1999). Beliefs in Conspiracies. *Political Psychology*, 20 (3), 637–647. <https://doi.org/10.1111/0162-895X.00160>; Wood, Michael J., Douglas, K. M., & Sutton, R. M. (2012). Dead and Alive: Beliefs in Contradictory Conspiracy Theories. *Social Psychological and Personality Science*. <https://doi.org/10.1177/1948550611434786>;

³ Del Vicario, M., Bessi, A., Zollo, F., Petroni, F., Scala, A., Caldarelli, G., Stanley, H. E., & Quattrociocchi, W. (2016). The spreading of misinformation online. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 113(3), 554–559. <https://doi.org/10.1073/pnas.1517441113>

Huang, Y. L., Starbird, K., Orand, M., Stanek, S. A., & Pedersen, H. T. (2015). Connected Through Crisis: Emotional Proximity and the Spread of Misinformation Online. *Proceedings of the 18th ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work & Social Computing - CSCW '15*, 969–980. <https://doi.org/10.1145/2675133.2675202>;

Wood, Michael James, & Douglas, K. M. (2013). "What about building 7?" A social psychological study of online discussion of 9/11 conspiracy theories. *Frontiers in Psychology*, 4. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2013.00409>

1.1 Въведение: TEACH и Ръководството по проекта TEACH

Проектът TEACH, финансиран по програмата Erasmus+ (Противодействие на екстремизма и конспиративните теории) проследява в дълбочина влиянието на конспиративните теории сред възрастни учащи.

Проектът цели определяне на нуждите на институциите за обучение на възрастни от противодействие на споделените конспиративни нагласи. Екип от експерти от различни държави – Германия, Австрия, Швеция и България – с различна експертиза (изследователи и практики) са разработили инструмент за измерване и постоянен контрол на разпространението на конспиративни теории между възрастните учащи в учебна среда.⁴

В това кратко ръководство са представени заключенията от дейностите по проекта, изпълнени от консорциума по TEACH. Описани са и резултатите от изследването на TEACH. Те могат да бъдат използвани от институциите за обучение на възрастни (обикновено техните ръководители) с цел оценка на нуждите на тяхната институция да противодейства на конспиративните нагласи и вярвания, споделени от възрастните учащи.

Ръководите ли институция за обучение на възрастни?

Искате ли да направите оценка на разпространението на конспиративни теории във вашата институция?

Тук са представени инструкции как да проведете свое проучване, както и ясен начин за анализиране и интерпретиране на резултатите от него.

1.2 Как TEACH определя конспиративните теории

Според политолога Майкъл Баркун трите ключови елемента на съвременните конспиративни теории са: 1) идеята, че нищо не става случайно, 2) че нищо не е каквото изглежда и 3) че всички процеси са свързани помежду си.⁵ Това кратко изречение систематизира в основна степен разбирането ни какво представляват конспиративните теории: Конспиративните теории заявяват, че група хора или организации правят заговор с цел измама и възможна вреда на „неосведомената“ публика и техният замисъл има политическо или обществено значение. Популярен пример за конспиративни теории е твърдението, че атаката на Световния търговски център и други сгради в САЩ през септември 2001 година (позната като 11/9) е дирижирана от американското правителство или извършена от израелската разузнавателна агенция Мосад. Допускането е, че ако задълбаετε достатъчно, ще намерите връзка с – в нашия пример – американското правителство или Мосад като конспиратори зад 9/11.⁶ Достоверността на никоя

⁴ „Учебна среда“ е по-подходящ термин в контекста на обучението на възрастни, но с цел неутежняване на изказа на места се използва и „учебни часове“.

⁵ Barkun, M. (2013). *A culture of conspiracy: Apocalyptic visions in contemporary America* (Second edition). Comparative studies in religion and society: Vol. 15. Berkeley: University of California Press.

⁶ COMPACT Education Group. (2020). *Guide To Conspiracy Theories*. Cost.

от тези теории не е била доказана, но особено в онлайн пространството ще попаднете на хиляди „теоретици“, които твърдят, че събитията са провокирани от американското правителство (или Мосад) като конспирация срещу обществеността и че не може да се има доверие на официалната информация. Това е една основна точка, която обяснява защо конспиративните теории имат антидемократичен заряд: възгледът за света в основата е, че не може да се вярва на никое „официално обяснение“, давано от науката, политиките или своеобразен „елит“.

Понятието „конспиративни теории“ се свързва и с други концепти като конспиративен мит, конспиративна идеология и конспиративно мислене. Продължава дебатът дали това, което определяме тук като конспиративни теории, не е по-подходящо да се определи като конспиративни митове, конспиративни наративи или конспиративни вярвания. В проекта TEACH взехме решение да се придържаме към термина конспиративни „теории“ поради утвърдеността му в международния дискурс във връзка с този феномен, както и епистемологичния подход, прилаган от поддръжниците на конспиративните теории, което включва аспекти, които са много сходни на прилаганите принципи и грешките, свързани с уважавани теоретични области.⁷

В проекта TEACH – и в описаната по-долу методология – фокусът е върху конспиративните теории, които оспорват демократичните ценности, целеви малцинствени групи и се опитват да създадат силно противопоставяне между *тях* *спрямо нас* с цел оправдаване на екстремизма, расизма, антисемитизма и антифеминизма (което включва антисемитизъм, ислямophobia, враждебност към обществените медии и „либералния“ политически спектър, както и антифеминистки нагласи). Засягаме и конспиративни теории, свързани с научно опровергани твърдения (ревизия на климатичните промени, антиваксърство и конспиративни теории, свързани с пандемията от коронавирус). Също така сме включили конспиративни теории, които поддържат възгледа, че самото правителство е част от конспирацията. Тези въпроси са проучени с отделни скали, предназначени да измерят склонността на респондентите да вярват в определена теория (методологията е детайлно описана по-нататък в текста).

Тъй като проучването е проведено в четири отделни европейски държави – Германия, Австрия, Швеция и България – всяка страна партньор е добавила по една или две скали, които покриват конспиративни теории, доминиращи в национален контекст. В Германия: вярване в движението Граждани на Райха „Reichsbürger“; в Австрия: теориите, свързани със смъртта на политика Йорг Хайдер; в Швеция:

⁷ Butter, M (2020). Nennt sie beim Namen! Online: <https://www.zeit.de/gesellschaft/2020-12/verschwörungstheorien-corona-krise-wort-des-jahres-2020+>

теорията Еврабия; в България: анти-циганизацията и идеята за геноцид срещу българите.

1.3 Преглед: Конспиративни теории в Европа

Преди да преминем към представянето на проучването на екипа на TEACH, представяме кратка оценка на ситуацията относно доминиращите конспиративни теории във всяка от четирите държави. Това е резюме на изследването, осъществено от екипа по проекта в четирите държави с прилагане на подхода литературен обзор и интервюта, проведени с обучители на възрастни.⁸ Целта е не толкова задълбочен изследователски модел, колкото стремеж за очертаване на картината в каква степен организациите, които обучават възрастни, са засегнати от споделянето на конспиративни теории, представено в нагласите на потребителите им.

Германия: Изследванията на доминиращите конспиративни теории в Германия имат относително кратка история. Въпреки това, темата се очертава като важна поради факта, че група лица са обвинявани от конспиративните теории, което може да представлява значителна опасност, както става ясно през последните години. Конспиративните теории съществуват не просто като идеи, а вече стават повод за насилие.⁹ Терористичните атаки в Хале и Ханау през октомври 2019 г. и февруари 2020 г. са само скорошни примери за насилие, отключено от расистки конспиративни теории.¹⁰

Ежегодното проучване "Mitte Studie"¹¹ през 2019 г. изтъква, че конспиративните теории са много разпространени в Германия. Така например, 46% от участниците в проучването смятат, че има тайни организации, които влияят на вземаните политически решения. Почти 25% от респондентите смятат, че медиите и политиците са в тайно споразумение, а 50% посочват, че се доверяват повече на собствената си преценка, отколкото на научната експертиза. Проучването разкрива, че тези, които споделят конспиративни теории, същевременно проявяват повече

⁸ Пълните доклади можете да видите на www.teach-erasmus.eu

⁹ Firsova, E., & Eder, T. (2020). *QAnon Goes Global* – AICGS. Online: <https://www.aicgs.org/2020/09/qanon-goes-global/>

¹⁰ Heisterkamp, J. (2019, November 3). Halle: Wenn Verschwörungstheorien töten. *Info3 Verlag*. <https://info3-verlag.de/november-2019/halle-wenn-verschwoerungstheorien-toeten/>

Laufer, D. (2020, Februar 24). Attentat in Hanau. Der perfekte Verschwörungstheoretiker. *netzpolitik.org*. <https://netzpolitik.org/2020/der-perfekte-verschwoerungstheoretiker-hanau-whatsapp-sprachnachrichten/>

¹¹ Zick, A., Küpper, B., Berghan, W., & Verlag J.H.W. Dietz Nachf. (2019). *Verlorene Mitte—Feindselige Zustände rechtsextreme Einstellungen in Deutschland 2018/19*.

недоверие в политическата система и имат по-висока склонност към насилие спрямо другите и по-малко ги ценят¹². Тази тенденция е потвърдена в скорошните заключения на Фондация „Конрад Аденауер“, според които около 30% от германците най-малкото проявяват склонност да споделят конспиративни теории.¹³ Според проучването в частност лицата над 65-годишна възраст, тези, които са потомци на имигранти, и по-ниско образованите, проявяват в по-висока степен склонност да вярват в конспиративни теории¹⁴. Във връзка с пандемията от коронавирус се очертава плашещата тенденция в проучването на мненията, осъществено от Фондация за свободата „Фридрих Науман“: 34% от участвалите в допитването германци споделят твърдението, че медиите прикриват факти, свързани с коронавируса, 25% смятат, че техническият предприемач Бил Гейтс настоява за задължителна ваксинация на всички хора по света и че коронавирусът е създаден в китайска лаборатория.¹⁵

Австрия: Повечето конспиративни теории, които имат поддръжници в Австрия, са свързани с десните политически възгледи. Няма нови статистически данни относно това кои конспиративни теории са по-често срещани и колко хора ги споделят. При проследяване на обществения дискурс обаче могат да бъдат открити няколко мита: единият широко разпространен наратив е свързан с „голямата подмяна“, познат също и като „подмяна на населението“. Тази конспиративна теория гласи, че политиките координират и контролират масивната имиграция на хора (особено мюсюлмани) с цел подмяна на австрийското население (бели, християни). Мотивацията зад това – според този наратив – че само „етнически хомогенен народ“ може да устои на доминацията и експлоатацията; затова конкретен елит се опитва да разруши (хипотетичната) хомогенност на населението. Тази теория черпи основите си от нацизма и оттогава се запазва като идеология на десния популизъм и екстремизъм в Австрия. Така теорията за подмяната на населението може да бъде разглеждана като радикална, антисемитска и ксенофобска конспиративна теория¹⁶. Особено от 2015 г. насам се наблюдава нарастване на фалшивите новини, конспирациите и измислиците относно бежанците, системата на осигуряване на убежище и тяхната закрила от австрийската социална система. Споделени са и

¹² ibid.

¹³ Roose, J. (2020). *Sie sind überall. Eine repräsentative Umfrage zu Verschwörungstheorien* (S. 37). Konrad-Adenauer-Stiftung e.V.

¹⁴ ibid.

¹⁵ Friedrich Naumann Stiftung. (2020). *Globale Studie: Desinformationen durchdringen Gesellschaften weltweit*. <https://www.freiheit.org/freedomfightsfake-globale-studie-desinformationen-durchdringen-gesellschaften-weltweit>

¹⁶ Bauböck, R. (2019). *Bevölkerungsaustausch oder Umvolkung? Erklären Sie den Unterschied, Herr Strache!*, 07.05.2019, online: <https://www.derstandard.at/story/2000102690976/bevoelkerungsaustausch-oder-umvolkung-erklaren-sie-den-unterschied-herr-vizekanzler> (19.11.2019).

популярните международни конспиративни теории (напр. че земята е плоска, митовите за ваксините, кемтрейлс, промените в климата), както и възникнали национално значими теории. Добре познат пример са популярните интерпретации за смъртта на десния политик Йорг Хайдер през 2008 г., който – според поддръжниците на конспиративните теории – не е загинал в автомобилна катастрофа под влиянието на алкохол. Проучванията, проведени в условията на пандемията от коронавирус в Австрия¹⁷ показват, че все по-висок процент от населението не е в състояние да идентифицира конспиративните теории като такива: само 64% от респондентите са „напълно сигурни“ или „по-скоро сигурни“, че фармацевтичната индустрия не задържа ваксинирането; само 59% са съгласни с твърдението, че коронавирусът не е оръжие. 43% са „напълно сигурни“, че твърдението, че Бил Гейтс иска да контролира човечеството посредством задължителната ваксинация е лъжа или конспиративна теория (18% са само „по-скоро сигурни“). Интересно е, че конспиративните теории, свързани с COVID-19, са по-силно разпространени сред по-младите представители на населението¹⁸, вероятно поради различния начин, по който те ползват медиите.

Швеция: Проучване, проведено в Швеция, показва, че хора с крайни политически мнения, както десни, така и леви, е по-вероятно да споделят конспиративни теории в сравнение с такива с по-умерени политически възгледи¹⁹. През последното десетилетие в Швеция се наблюдава нарастване на ислямофобските идеи и крайно десните екстремистки политически мнения. С тези идеи конспиративната теория Еврабия печели привърженици. Тези, които вярват в мита Еврабия, смятат, че икономическите и политическите лидери на Европа (и Швеция) са в тайно споразумение с арабските страни в идеята да подчинят западния свят на мюсюлманския. Антисемитистките конспиративни теории все още доминират в шведския дискурс и бележат ръст в арабските и мюсюлманска общности основно в сегрегираните покрайнини на по-големите градове. Конспиративната теория, която получава най-голямо внимание онлайн, е свързаната с убийството на бившия министър-председател Улоф Палме. Постепенно фокусът се премества към англо-американските глобални системни конспиративни теории. Днес групите във Фейсбук, онлайн форумите и блоговете като *Vaken.se*, *Blueshift.nu* и *Flashback.org* са част от създаваната „алтернативна“ информация посредством разпространяването

¹⁷ Eberl, Jakob-Moritz/Lebernegg, Noelle S./Boomgaarden, Hajo G. (2020): Alte und Neue Medien: Desinformation in Zeiten der Corona-Krise, Corona-Blog of the University Vienna, <https://viecer.univie.ac.at/corona-blog/corona-blog-beitraege/blog21/>

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Krouwel, A., Kutiyiski, Y., van Prooijen, J. W., Martinsson, J., & Markstedt, E. 2017. Does extreme political ideology predict conspiracy beliefs, economic evaluations, and political trust? Evidence from Sweden. *Journal of Social and Political Psychology*, Vol. 5(2).

и валидирането на конспиративни теории. Популярни теории, които се разпространяват в тези форуми, включват, че правителството омаловажава престъпленията, извършвани от имигранти, че политиките се стремят да „унищожат бялата раса“ и да изградят мултикултурно общество; отричане на глобалното затопляне (или че е предизвикано от хората), упадъкът на Швеция вследствие на огромните имиграционни потоци, раз-криване на джандър нормите и Швеция като част от глобалната диктатура. Липсват статистически данни за споделянето от хората в Швеция на конспиративни теории, но изследването на Krouwel et al's (2017) по въпроса показва, че индексът за споделяни конспиративни теории в Швеция е 0.31 (където 0 = ниска степен на споделяне; 1 = висока степен на споделяне). Според социологическото проучване на Vetenskap och Folkbildning (VoF), шведска НПО, повече от 25% смятат, че резултатите от изследвания често се купуват от индустрията и следователно, не може да се приемат за достоверни. 1 на всеки 6 смята, че фармацевтичната индустрия работи в посока хората да се поддържат болни, за да печелят пари. 10% посочват, че вярват, че кемтрейлс нарочно се пускат от самолетите с цел манипулиране на хората и на времето²⁰.

България: Една от най-популярните конспиративни теории в България е споделяният възглед, че ваксините са опасни и част от световния заговор за завладяване на света; съгласно срезови изследвания 20% от българите споделят това вярване; 14% от българите мислят, че ваксините могат да причинят (или да доведат до) аутизъм, 35% мислят, че ваксините могат да причинят (или да доведат до) алергии. 40% от българите вярват, че има тайно общество, което управлява света. В годините преди пандемията 66% от респондентите смятат, че заболяванията са предизвиквани изкуствено с цел увеличаване на продажбата на лекарства. 5% вярват в кемтрейлс, а 24% в климатичното оръжие НААРР. Конспиративната теория, която е специфично национална, е споделяното вярване, че зад толерантността (която е изкуствена и нежелана) към ромското малцинство, което е традиционно в страната, се крият икономически подбуди. На базата на намалената раждаемост и високата външна миграция, българите също са склонни да смятат, че има „геноцид“ срещу българите или с други думи, че българите умишлено се унищожават. Тази нагласа в България е по-различна при сравняване с останалите европейски държави, при които „страхът от Другия“ е насочен към имигрантите. Това, което в другите държави се проявява като страховете от *Непознатия Друг* (имигранти), в България се проявява в страха от *Добре познатия Друг* (ромите). Скорошно проучване на GlobSec за Централна и Източна Европа също разкрива широката разпространеност на конспиративно мислене сред

²⁰ Ingemyr, Mikael (ed.) 2015. VoF-undersökningen 2015. Second edition. Föreningen för Vetenskap och Folkbildning. www.vof.se/undersokningen-2015/.

българите. Само 35% от българите подкрепят демокрацията, 45% предпочитат силен и решителен лидер, който не се занимава с парламент и избори. Това, което е по-важно, е, че 59% не отдават предпочитания на това коя политическа партия ще има превес в правителството, защото не смятат, че има разлика и че нещо ще се промени. По отношение на инфодемията, свързана с COVID-19, сравнителните данни показват, че половината българи споделят конспиративни теории.²¹

²¹ Бакрачева, М., Замфилов, М., Коларова, Ц. и Софрониева, Е. (2020). Живот по време на криза (COVID-19), София

2. Проучване на учителите на възрастни, проведено по проекта TEACH

В своите публични мероприятия за обсъждане на социални и политически въпроси все по-често срещаме групи от населението, които споделят радикални възгледи. Често те пропагандират и крайни идеи, които не можем да не определим като конспиративни теории. На модераторите на тези събития е все по-трудно да овладяват подобни прояви и да връщат разговора към темата.²²

2.1 Дизайн на проучването

На първата стъпка от разработването на проучването на екипа на TEACH всяка партньорска организация е изготвила анализ на нуждите с цел събиране на информация за степента на разпространение на конспиративните теории в нейния национален контекст. На основата на практически опит, проучване на литературата и проведени интервюта партньорите са идентифицирали конспиративните теории, които са приложими в техния национален контекст. (За повече информация вж. *Национални доклади* онлайн на: www.teach-erasmus.eu).

След идентифицирането на основните конспиративни теории за включване в проучването партньорите са разработили скали²³ за всяка от тях, съдържащи *айтеми*²⁴, частично взети от научната литература по темата и частично създадени на основата на доказателствата от първоначалното проучване с цел обхващане на феномена в максимално широка степен. На окончателния етап проучването в рамките на TEACH обхваща 64 *айтема*. В допълнение, всяка страна партньор е разработила своя национална скала (с 4-10 айтема). Айтемите са включени в пилотно проучване (март - август 2020 г.), проведено със 160 участници общо, по 40 от всяка страна. След анализиране на айтемите и скалите проучването е съкратено до четири демографски айтема, седем описателни айтема и осем скали с по 3-5 айтема всяка една (общо 33 айтема) и една национална скала (4-5 айтема). Накрая е добавена една скала, която има за цел да събере информация за нагласите на самите учители на възрастни (4 айтема).

²² Позиция, споделена в интервютата с учителите на възрастни в четирите държави по проекта TEACH. Интервютата са записани от партньорите по проекта преди провеждане на изследването по TEACH.

²³ **Скалата** измерва отношението на респондентите по повече от едно твърдение по един тематичен кръг (т.е. възприемането за антисемитистките теории в техните курсове).

²⁴ **Айтем** е всяко отделно твърдение (напр. „Никога не е имало геноцид на евреите в Европа“), на които респондентите отговарят.

2.2 Ключови елементи на проучването

В следващите раздели представяме окончателното проучване по проекта TEACH, като описваме ключовите елементи и качествено измерване в проучването. Окончателната версия на проучването (за четирите национални контекста) може да намерите в приложението към ръководството. След първоначалните **демографски айтеми**, залагани във всички научни проучвания, ключовите елементи на проучването на TEACH са айтемите за разпространеност на конспиративните теории в институциите за обучение на възрастни (респективно, тяхната аудитория). Те са представени по-долу.

Антисемитистки конспиративни теории

Скалата се фокусира върху антисемитистките възгледи, които са силно обвързани с конспиративните теоретични рамки, като отричането на съществуването на Холокоста²⁵, напр. представени в позиции като „Никога не е имало геноцид на евреите в Европа“, конспиративната теория, че евреите управляват света, и твърдението, че евреите управляват международните финансови пазари и световната политика²⁶, както и позиции, които разкриват убеждението, че евреите умишлено са предизвикали атаката на 11 септември.

По-долу (на фиг. 1) е даден пример за айтем от тази скала.

²⁵ Взето от предходно изследване на: Benz, W. (2016a). *Antisemitismus: Präsenz und Tradition eines Ressentiments* (2. Aufl). Wochenschau Verlag.

European Commission. (2020, Januar 20). Q&A: *Eurobarometer survey on Antisemitism in Europe*. European Commission.

Price, V., Tewksbury, D., & Huang, L.-N. (1998). Third-Person Effects on Publication of a Holocaust-Denial Advertisement. *Journal of Communication*, 24.

²⁶ Взето от предходно изследване на: And, M. K., & Sedek, G. (2005). Conspiracy Stereotypes of Jews During Systemic Transformation in Poland. *International Journal of Sociology*, 35(1), 40–64. <https://doi.org/10.1080/00207659.2005.11043142>

Fekete, L. (2012). The Muslim conspiracy theory and the Oslo massacre. *Race & Class*, 53(3), 30–47. <https://doi.org/10.1177/0306396811425984>

World Jewish Congress. (2019). *Survey finds worrying levels of anti-Semitism in EU countries* [Community]. <https://www.worldjewishcongress.org/en/issues/combating-anti-semitis>

Всяка скала има една и съща въвеждаща фраза: „*Като помислите за изминалата година ...*” и 5-степенна ликертова скала за отговори от „много често” до „никога”. Пет-айтемната скала за антисемитистки конспиративни теории е с отличен

Въведение: „Като помислите за изминалата година, колко често бихте казали, че сте чували долуизброените твърдения от участниците в групите, с които работите?”					
	много често	често	понякога	рядко	никога
Никога не е имало геноцид на евреите в Европа.	[]	[]	[]	[]	[]

Figure 1: Примерен айтем

коефициент на надеждност Алфа на Кронбах α^{27} (> 0.850 за всички езикови версии и партньорски страни).

Ислямофобски конспиративни теории

Скалата за ислямофобски конспиративни теории съдържа подскала „Антиджихадитско движение/Еврабия”, описващо възгледа, че европейските политици канят все повече имигранти да влязат в Европа с цел „Ислямизирането на Европа”²⁸. В допълнение е включена теорията за Пълната подмяна като самостоятелна скала с твърдението: „В Европа тече значителна подмяна на местното население с мюсюлмански имигранти”.

Във всички четири страни тази скала има отличен коефициент на надеждност (Cronbach's $\alpha > 0.8$).

Недоверие в медиите

В скалата за конспиративни теории, отразяващи недоверие в медиите сме, комбинирали недоверие в медийните канали и становището, че „Медиите не отразяват реално престъпленията, извършени от бежанци”, което е много разпространен възглед сред десните привърженици.²⁹

²⁷ Коефициент Алфа на Кронбах (**Conbach's alpa**) е най-популярният тест за надеждност на скалите, като очакването е отделните айтеми да улавят една нагласа / вяране / психологически феномен. В научната общност е прието стойности, по-високи от 0.70, да се смятат за приемливи, а резултати над 0.80 за добри (= всички айтеми от скалата измерват един феномен).

²⁸ Lee, B. J. (2007). It's not paranoia when they are really out to get you': The role of conspiracy theories in the context of heightened security. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 9(1), 4–20.
Önnerfors, A. (2017). Between Breivik and PEGIDA: The absence of ideologues and leaders on the contemporary European far right. *Patterns of Prejudice*, 51(2), 159–175.

²⁹ PwC Deutschland. (2018). *Vertrauen in Medien*. pwc. <https://www.pwc.de/de/technologie-medien-und-telekommunikation/pwc-studie-vertrauen-in-medien-2018.pdf>

Във всички четири страни тази скала има отличен коефициент на надеждност (Cronbach's $\alpha > 0.8$).

Антифеминистки конспиративни теории

Скалата за антифеминистки конспиративни теории е фокусирана върху „феминистката конспирация“, която гласи, че настоящите политически усилия целят отслабване на положението на мъжете в обществото, защото равенството между мъжете и жените отдавна е факт³⁰ и следователно, допълнителни усилия, насочени към утвърждаване на позициите на жените, са насочени към обратното. Към тази скала сме добавили айтем за твърдението за изстребване на „бялата раса“ чрез феминизма, следвано от анти-феминисткия възглед, че феминизмът води до по-малко раждания, което рефлектира в масова имиграция от мюсюлманските държави.

Във всички четири държави скалите имат отличен до много добър индекс на надеждност (Cronbach's α = Швеция = 0.838; Австрия = 0.787; България = 0.830; Германия = 0.726).

Ревизионистки възгледи за климатичните промени

Скалата за ревизионистки възгледи за климатичните промени включва три айтема, които поддържат позицията, че промяната не се дължи на човешки дейности³¹ и че климатичните активисти се водят изключително от икономически интереси.

Във всички четири държави скалата има отличен до много добър индекс на надеждност (Cronbach's $\alpha > 0.70$).

Конспиративни антиваксьорски теории

В тази скала са представени типичните антиваксьорски позиции, че „Ефективността от ваксините никога не е била доказана.“³²

Köcher, R. (2017). *Interessen schlagen Fakten. Eine Dokumentation des Beitrags von Prof. Dr. Renate Köcher in der Frankfurter Allgemeinen Zeitung*. (Eine Dokumentation des Beitrags von Prof. Dr. Renate Köcher in der Frankfurter Allgemeinen Zeitung Nr. 45). Institut für Demoskopie Allensbach.

³⁰ Rosenbrock, H. (2012). *Die antifeministische Männerrechtsbewegung. Denkweisen, Netzwerke und Online-Mobilisierung*. (Heinrich-Böll-Stiftung, Hrsg.; 2. Aufl., Bd. 8). Heinrich-Böll-Stiftung.

Gesterkamp, T. (2015). Männerpolitik und Antifeminismus. *WSI-Mitteilungen*, 68(1), 59–61. <https://doi.org/10.5771/0342-300X-2015-1-59>

³¹ Inhoffen, L. (2019, September). Internationale Umfrage: Mehrheit der Weltbevölkerung erwartet schwerwiegende Folgen des Klimawandels. *YouGov*.

Harambam, J., & Aupers, S. (2017). 'I Am Not a Conspiracy Theorist': Relational Identifications in the Dutch Conspiracy Milieu. *Cultural Sociology*, 11(1), 113–129. <https://doi.org/10.1177/1749975516661959>

³² Robert Koch Institut. (2018). *Einwände gegen das Impfen – und die passenden Antworten!* https://www.rki.de/DE/Content/Infekt/Impfen/Bedeutung/Schutzimpfungen_20_Einwaende.html

Във всички четири държави скалата има отличен до много добър индекс на надеждност (Cronbach's $\alpha > 0.70$).

Теории за правителствени конспирации

В тази скала се съдържат три конспиративни теории, които поддържат позицията, че правителствата участват в различни конспиративни заговори (вж. фиг. 2).

Трите айтема се разглеждат като самостоятелни айтеми, поради което не може да се определи индекс на надеждност на скалата.

Въведение: „Като помислите за изминалата година, колко често бихте казали, че сте чували долуизброените твърдения от участниците в групите, с които работите?“

	много често	често	понякога	рядко	никога
Правителството на САЩ е изфабрикувало кацането на Луната.	[]	[]	[]	[]	[]
Самолетите разпръскват химикали (кемтрейлс) с цел да навредят на населението.	[]	[]	[]	[]	[]
Правителството на САЩ е участвало в атентата на 11 септември	[]	[]	[]	[]	[]

Фигура 2: Теории за правителствени конспирации

Национални скали

Както е посочено в *точка 1.2*, всяка партньорска организация е добавила скала за конспиративна теория, която е много разпространена в национален контекст. Така например, в проучването в Германия е включен десният възглед „Reichsbürger“, развит около идеята, че сегашната германска държава не съществува законно. В австрийското проучване е включена теорията за смъртта на десния популист политика Йорг Хайдер.³³ Шведското проучване включва конспиративната теория Еврабия, която гласи, че политиките са в конспиративен заговор за замяна на европейското население с имигранти от арабския свят. Българското проучване включва възгледите за циганизация, както и конспиративните вярвания за геноцид срещу българите.

³³ Хайдер загива в автомобилна катастрофа през 2008 г.

Конспиративни теории, свързани с COVID-19

Към проучването е добавена девета скала, след като Европа стана гореща точка на епидемията от коронавирус през април 2020 г. и на повърхността започнаха да излизат конспиративни теории във връзка с вируса и неговия произход. Включени са пет твърдения, които съдържат някои от най-популярните конспиративни теории за SARS-Cov-2, като твърдението, че Бил Гейтс използва вируса, за да „чипира“ населението и че вирусът е създаден в лаборатория.

Във всички четири страни тази скала има отличен коефициент на надеждност (Cronbach's $\alpha > 0.8$)ⁱ.

Отношение на обучителите на възрастни към конспиративните теории

Последната скала моли респондентите да споделят директно своето възприемане за четирите айтема, взети от скалите за недоверие в медиите, антифеминизма, антисемитизма и ислямофобията. Скалата „моето лично отношение“ е представена по-долу:

Въведение: „Моля, посочете в каква степен Вие сте съгласни с долните твърдения“:					
	напълно съгласен	съгласен	нито съгласен, нито несъгласен	несъгласен	напълно несъгласен
Българските медии целенасочено заблуждават обществеността.	☐	☐	☐	☐	☐
Сегашните политически усилия са насочени към отслабване на позициите на мъжете.	☐	☐	☐	☐	☐
Евреите имат прекалено силно влияние върху световната политика.	☐	☐	☐	☐	☐
Политиците от западните държави активно участват в процеса на ислямизиране на	☐	☐	☐	☐	☐

2.3 Резултати от проучването на екипа на TEACH

Целта на това ръководство е да даде информация за най-разпространените конспиративни теории в местата за обучение на възрастни в Германия, Австрия, Швеция и България (конкретно сред техните възрастни учащи).

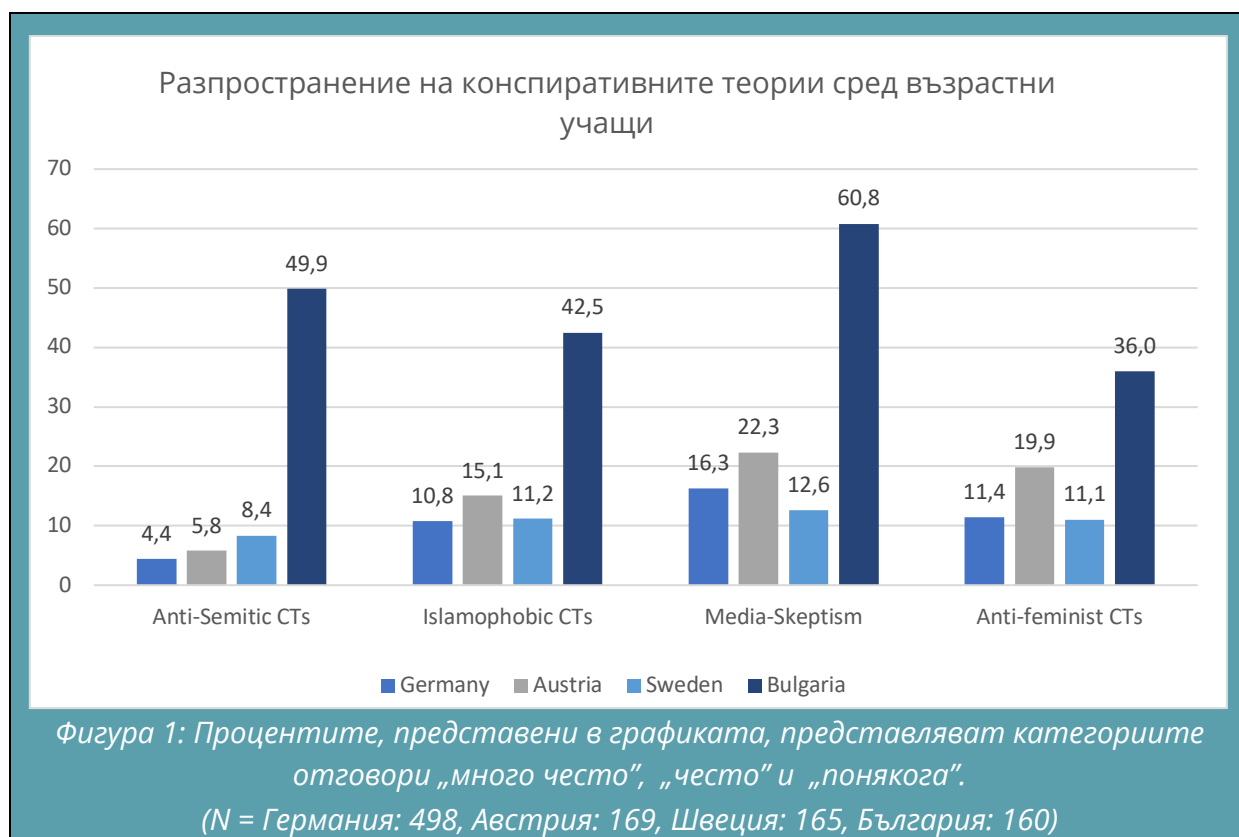
Всички въпросници са напълно анонимни за участниците, а попълването им отнема около 10-15 минути. Набирането на участниците става по различен начин, най-често директно чрез електронна поща (в мрежите на партньорите на TEACH) или с официално адресиране до ръководството на центъра за обучение на възрастни за изпращане на покани по електронна поща на техните служители. Така можем да бъдем относително сигурни, че лицата, участвали в изследването, наистина са професионални обучители на възрастни (на щат или на свободна практика), въпреки че не може да има пълна гаранция поради строгите правила за анонимност и прилаганите изисквания за защита на личните данни

На базата на основното проучване на TEACH може да се каже, че всички скали и отделни айтеми представляват валиден инструмент за измерване на разпространението на конспиративните теории сред възрастните учащи (измерване на качеството вж. прегледа в точка X).

В това, което следва, заключенията ще бъдат обобщени чрез описването им в скали (които обобщават всички айтеми по всяка скала, вж. точка 2.2: Ключови елементи от Проучването на TEACH).

Графиките показват процента респонденти, които споделят, че са се сблъскали с твърдения, представени в айтемите „много често“, „често“ или „понякога“. Така тези графики представят само положителните отговори на респондентите. За по-задълбочен анализ вж. Приложението към това ръководство.

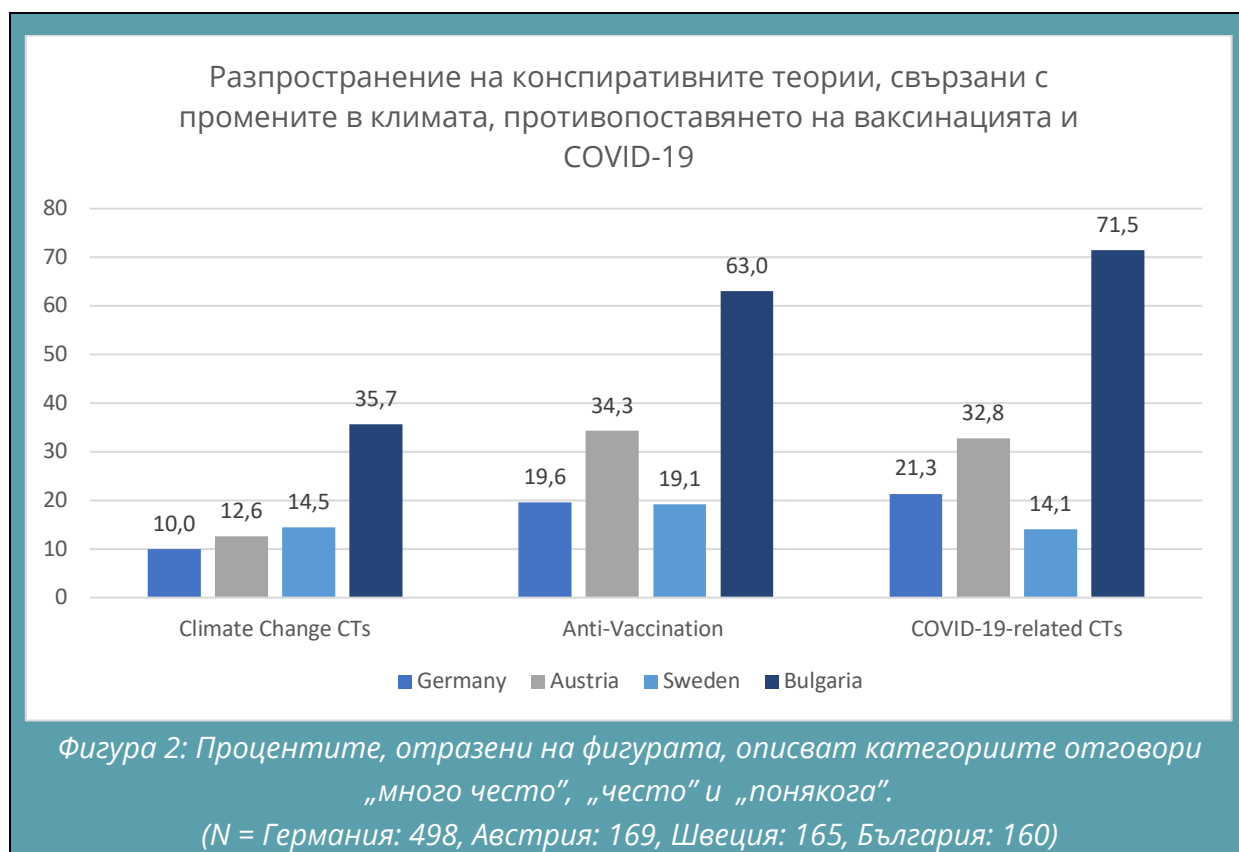
Окончателната извадка изследвани лица съдържа отговорите от 498 германци, 169 австрийци, 165 шведи и 160 българи.

Според заключенията от изследването, в професионалната си практика учителите на възрастни в Германия, Австрия и Швеция се сблъскват с конспиративни теории, които транспонират антисемитистки, ислямophobic теории, недоверие към медиите и антифеминистки възгледи, като в тези три държави тези възгледи са разпространени в значителна степен. Много малък процент се сблъскват с антисемитистки теории. По-малко от 9% от учителите в Германия, Австрия и Швеция споделят, че се сблъскват с антисемитистки конспиративни теории „много често“ до „понякога“. Антисемитистките конспиративни теории най-често са представени в идеята, че евреите доминират международните финансови институции. 6.2% от учителите в Германия, 10.7% от тези в Австрия и 9.1% от тези в Швеция са се сблъскали с това твърдение „много често“ до „понякога“ през изминалата година.

Други конспиративни теории са по-чести в тези три страни. Между 11 и 22% от учителите на възрастни в Германия, Австрия и Швеция са се срещали редовно с други три области на конспиративни теории. В частност твърдението, изразяващо недоверие в медиите „Медиите в страната целенасочено заблуждават публиката“, е доста разпространено в Германия (26.9%), Австрия (36.7%) и Швеция (17.6%). Учудващо, участниците в изследването от България много по-често декларират, че се сблъскват с всичките четири конспиративни теории в много по-висок процент.

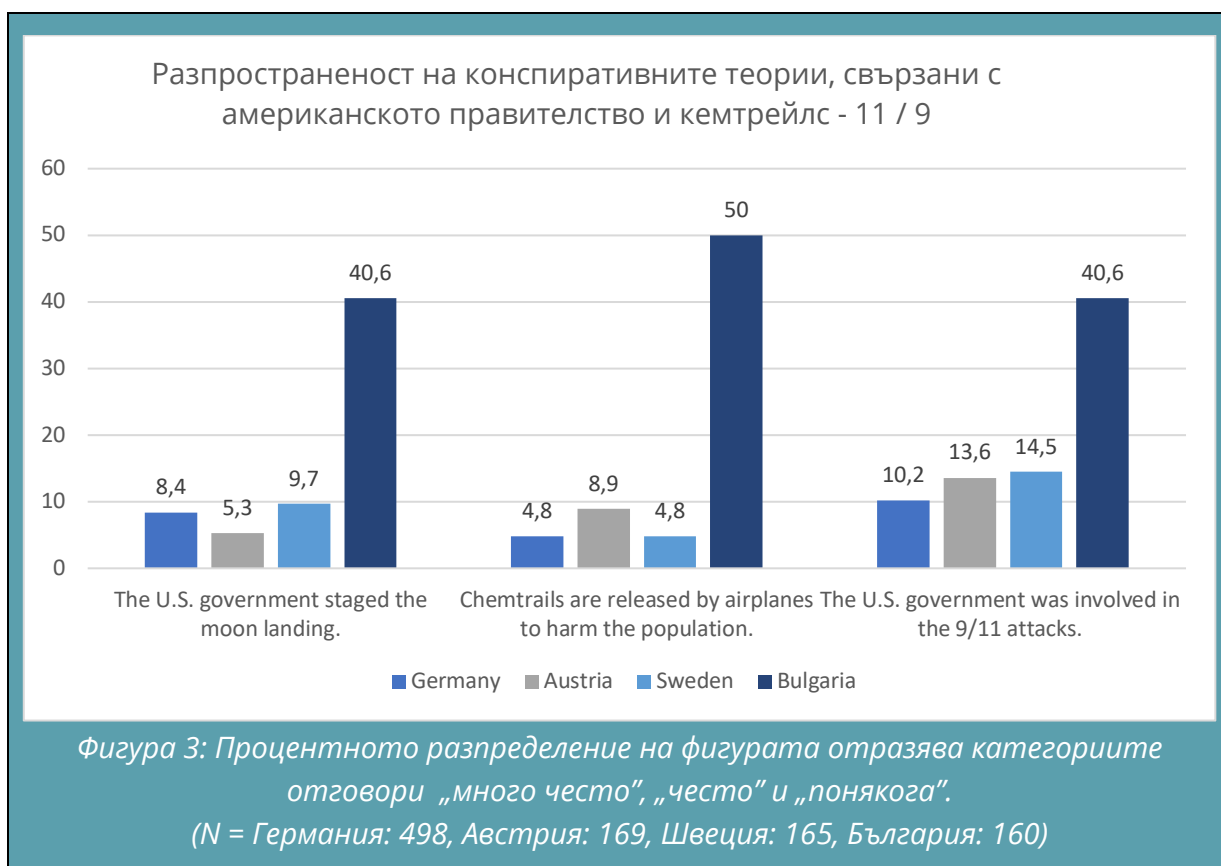
49.9% посочват, че това е „много често“ до „понякога“ по отношение на антисемитистките конспиративни теории. Още по-висок процент посочват, че се сблъскват с твърдения, които изразяват недоверие в медиите (60.8%)³⁴.

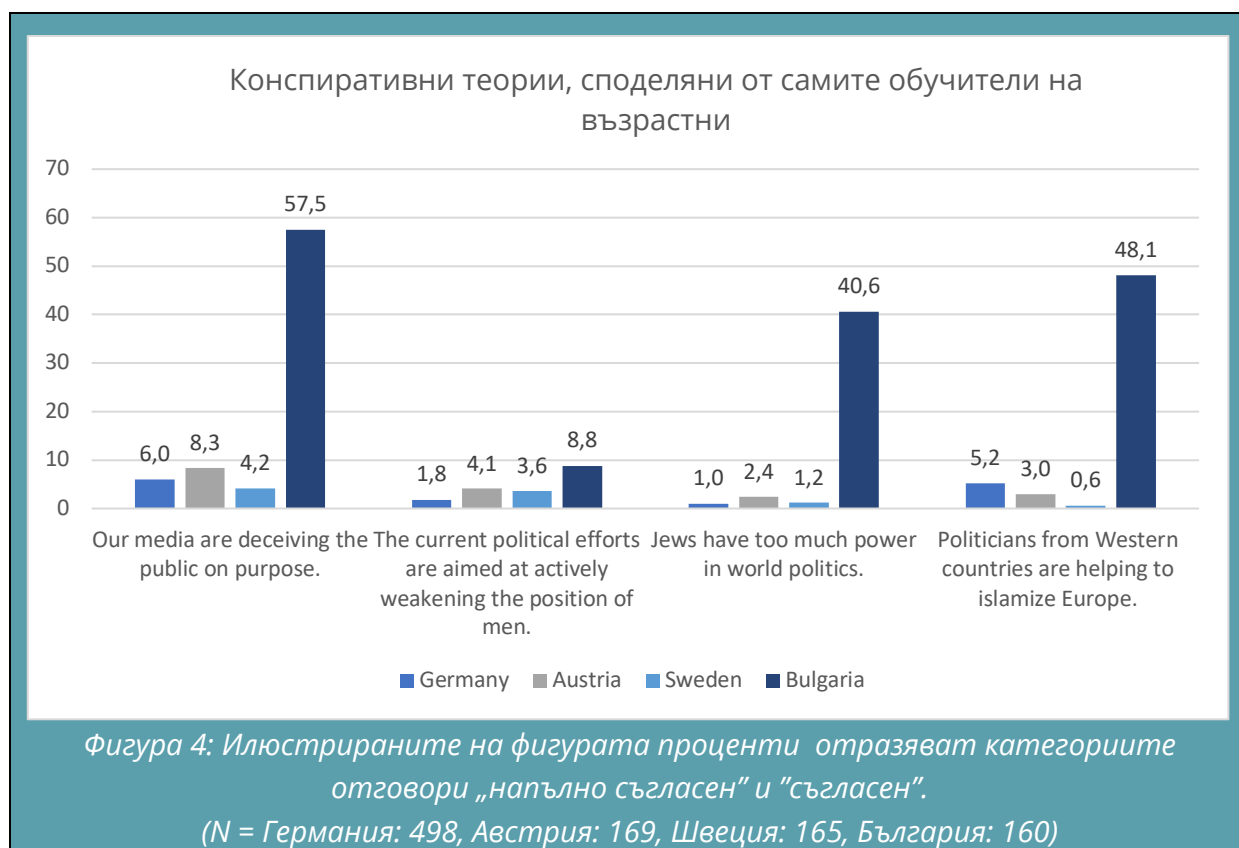
Фигура 2 илюстрира преглед на скалите, които покриват нагласите относно конспиративните теории, отнасящи се до промяната в климата, противниците на ваксинирането и COVID-19. Тук отново учителите от България посочват в значително по-висока степен, че се срещат с всички тези становища в сравнение с колегите им от останалите три държави. Особено интересни са резултатите за скалата конспиративни теории, свързани с COVID-19. Въпреки че нашето проучване беше реализирано едва 4-6 месеца след разпространението на пандемията в Европа, в Швеция 14.1% и в Германия 21.4% от учителите на възрастни вече се бяха сблъскали с конспиративни теории, свързани с пандемията; като този процент е много по-висок в Австрия (32.8%) и в България, където над 70% от учителите на възрастни са се сблъскали с подобни становища.

³⁴ Вж. стр. 33.

Твърдението, с което обучителите на възрастни са се сблъскали най-често, е, че вирусът е създаден в лабораторна среда (Германия: 27.5%, Австрия: 43.8%, Швеция: 21.8%, България: 84.4%).

Анализът на айтемите, които отразяват теориите за споделено мнение за участие на правителството в конспирация показва, че най-често срещаната конспиративна теория в Германия, Австрия и Швеция е, че американското правителство е участвало в атаките на 11 септември. В България (почти) половината участници в проучването споделят, че са срещали всички изброени категории конспиративни теории „често“ до „понякога“.

От скалата, която търси мнението на респондентите за техните собствени споделени възгледи, става ясно, че в Германия, Австрия и Швеция само малък процент от обучителите (< 5%) споделят антифеминистките и антисемитистките конспиративни теории. Малко по-висок е процентът на тези, които проявяват недоверие към медиите (< 8 %). Обучителите на възрастни в България в по-висока степен споделят всички тези теории. Особено висок е процентът сред българските обучители относно недоверието към медиите (57.5%) и айтемите за ислямофобия (48.1%).

Резултатите от отговорите по националните скали за Германия, Австрия, Швеция и България не са включени в това резюме (вж. Приложението).

3. Провеждане на изследването по модела на TEACH във вашата институция

Това, което наблюдавам, е: обучаемите намират „нови доказателства“ онлайн и това ги кара да започнат да поставят под съмнение официалните версии. Конспиративните теории, които се срещат най-често, са че кацането на човек на Луната е измислица и че 11/9 е вътрешно дело.³⁵

Ако искате да реализирате проучването по модела на TEACH във вашата институция, ви съветваме да се придържате към някои основни указания относно добрата изследователска практика, която е описана по-долу.

3.1 Реализиране на проучването

1. Стеснете интереса си на проучване!

В приложението към ръководството ще намерите цялото проучване на екипа на TEACH, реализирано в Германия, Австрия, Швеция и България. При нас това проучване доведе до интересни заключения по транснационалния проект за превенция на конспиративните теории. За вашата институция това, което трябва да запомните, е: всеки център за обучение на възрастни е различен и има свои собствени нужди, всяко ръководство на организацията може да се сблъска с различни проблеми от гледна точка на разпространението на конспиративни теории сред потребителите или възрастните учащи. Не е необходимо да провеждате цялото изследване. Може вместо това да изберете части, които представляват интерес за вас, чувствайте се свободни да използвате например само скалите за антифеминизъм или антисемитизъм в случай, че впечатленията ви са, че те са най-приложими за вас. Можете също така да пропуснете някои от въпросите за личните характеристики на респондентите (напр. възраст и образователна степен) и/или да добавите допълнителни въпроси, както и цели скали. (Начинът на създаване на скали е описан в следващата глава).

Ако решите да добавите нови айтеми за респондентите като име, дата на раждане, както и други чувствителни данни, молим, проверете съобразяването с Регламента за защита на личните данни (GDPR), както и да спазвате изискванията на националното си законодателство.

³⁵ Позициите са взети от интервюта с учителите на възрастни, проведени в четирите държави по проекта TEACH. Интервютата са записани от партньорите по проекта преди проучването.

2. Добавете скали, ако е необходимо

Възможно е да не сме покрили всички конспиративни теории, които са приложими за вашата образователна институция. Имайки предвид скоростта, с която нови конспиративни теории навлизат през последните години, е много вероятно да не намерите в скалите въпроси, с които се сблъсквате.

Затова даваме някои основни инструкции за начина, по който можете да изготвяте скали, които да добавяте към проучването си. Ако искате, разбира се, да постигнете максималните стандарти за качество, ви съветваме да се запознаете с научната литература за по-подробни препоръки в сравнение с представените тук. Това, което ви предлагаме, е само базово обяснение, без претенции за изчерпателност.

Стъпки:

1. Не се опитвайте да откриете топлата вода: може вече да са правени изследвания за конспиративна теория, която искате да добавите. Може да намерите скали или отделни айтеми, които вече да адресират съответната конспиративна теория.
2. Не забравяйте, че това, което проучвате, са конспиративни теории. Уверете се, че се ориентирате към теории, които са (приемат се за) *конспиративни*, а не само някакъв вид теории или научни теории, които просто не са доказани. Има разлика. Така например, в Космологията известната Струнна теория е научна теория и повечето космолози и физици днес смятат, че тя е недоказана, но няма окончателно научно доказателство за това. Затова може да не е доказана, но тя не е конспиративна.

Пример: „Десният наратив поддържа възгледа, че левите политици стимулират имиграцията, за да спечелят гласове“ (Преведено от Gaston & Uscinski, 2018, с. 19 за десните конспиративни теории)

→ Това описание лесно може да се трансформира в айтем за скала Десни конспиративни теории.

→ Формулирано като айтем би звучало като: „Смятам, че левите политици стимулират имиграцията, за да спечелят повече гласове за партията си.“

3. Ако вашето проучване води до заключението, че сте пионери в съответната област, запознайте се с научната литература, която изучава конспиративността по най-добър начин (определения и описания).
4. Опитайте се първо да създадете айтема, който би бил най-подходящ за задаване на участниците, а не за обучителите на възрастни (вж. табл.1); след това ще го трансформираме във вторична матрица за анализ (вж. Примера в табл. 2).

Някои основни моменти, които трябва да избягвате, когато съставяте своите айтеми:

- Избягвайте двойни отрицания: „Никога не съм говорил с някого, който никога не е споменавал конспиративни теории.“ (вж. следващ пример в табл. 1)
Вместо това: „Никога не съм чувал конспиративна теория в часовете си.“
- Избягвайте двусмислени значения: „Харесват ми разгорещените дискусии за конспиративни теории.“
Вместо това: „Усещам, че има необходимост от дискутиране на конспиративни теории с цел избягване участниците в обученията да започнат да ги споделят.“
- Избягвайте използване на терминология / имена, които може да не са познати на всички: „Даниел Фис е честа тема на обсъждане в моите часове.“
Вместо това: „В часовете ми обсъждаме десни популистски теории.“
- Избягвайте представянето на няколко мисли в един въпрос: „Моите обучаеми вярват, че евреите управляват света и че самолетите изпускат химикали във въздуха.“
Вместо това: „Участниците в моите курсове споделят възгледа, че евреите управляват света“ и „Участниците в моите курсове споделят възгледа, че самолетите изпускат химикали във въздуха.“
- Избягвайте генерализации: „Всички възрастни учащи смятат, че евреите управляват света.“
Вместо това: „Чувал съм споделен възгледа, че евреите управляват света.“
- Избягвайте много дългите айтеми и акроними: „Когато помисля за изминалата седмица, съм чувал(а) антисемитистки теории поне веднъж седмично, а в някои групи дори по-често.“
Вместо това: „Случвало се е да чуя антисемитистки теории.“
- Избягвайте айтеми, с които повечето хора не са съгласни: „Конспиративните теории са нещо лошо“
Вместо това: „Според мен конспиративните теории представляват заплаха за демокрацията.“
- Давайте определения за термините, които използвате.
- Вземайте предвид специфичния профил на групата, с която работите.

Въведение: „Моля, посочете в каква степен Вие сте съгласни със следващите твърдения?“

№.		напълно съгласен	съгласен	понякога	несъгласен	напълно несъгласен
1	Дирижираната имиграция води до унищожаване на европейците.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Медиите не отразяват в достатъчна степен терористичната заплаха.	☐	☐	☐	☐	☐
3	...	☐	☐	☐	☐	☐

Табл. 1: Пример: Скала десни конспиративни теории

След като сте изготвили айтемите (Табл.1), трансформирайте въпросите във формат за вторичен анализ (въпрос, който задават учителите за нагласите сред възрастните учащи), пример за това може да е:

Въведение: „Като помислите за изминалата година, колко често бихте казали, че сте чували долуизброените твърдения от участниците в групите, с които работите?“

№		Много често	Често	Понякога	Рядко	Никога
1	Дирижираната имиграция води до унищожаване на европейците.	☐	☐	☐	☐	☐
2	Медиите не отразяват в достатъчна степен терористичната заплаха.	☐	☐	☐	☐	☐
....						

Табл. 2: Пример: Трансформиране на въпросника във формат за вторичен анализ

3. Помислете за начина на разпространение

След като сте подготвили проучването си, следващият въпрос се отнася до провеждането: Как да го реализирате – на хартиен носител или онлайн? Добър преглед на различните форми на реализиране на различните видове проучвания, техните предимства и недостатъци можете да намерите на SurveyCrest.de³⁶.

За да можете да получите реален поглед върху вашата организация, е важно да обмислите предварително и броя участници, който искате да достигнете или който имате възможност да достигнете. Не забравяйте: много амбициозна цел е да се обърнете към всеки отделен обучител или преподавател във вашата организация, защото това би отнело много работни часове и много труд (особено ако решите да работите с варианта попълване на хартиен носител). От друга страна, не може да се обърнете само към малка част от служителите си, защото това не би било представително за действителната картина на вашата институция. Може да започнете само с една област на преподаване (напр. персонал, зает в сферата на гражданското образование) или да разпространите въпросниците сред 100 колеги на случаен принцип. Също така можете да изпратите въпросника по електронна поща до колеги от мрежата си. Всичко опира до вашето решение, а процесът на вземане на решение зависи от целта на проучването.

3.2 Анализ на данните

След като сте събрали данните, следващата стъпка е анализ на данните. Има много начини и различни варианти за методите за анализ. По-надолу сме се опитали да очертаем най-лесния начин как да интерпретирате отговорите си.

1. Проверете данните си

След като сте събрали отговорите, направете първа проверка на данните. Проверете хартиените формуляри, ако така са събрани данните, за да се уверите, че изследваните лица не са отговаряли напосоки (начин на маркиране на възможностите за избор; всички отговори са в едни и същи категории; коментарите показват, че няма последователност и т.н.). Отстранете тези бланки, които не са попълнени коректно.

2. Изберете своя програма за анализ на данните

Има множество приложения за обработка на данните. Може да използвате STATA, SPSS Statistics или MPlus, приложения за обработване на данни, може да ги използвате за анализ. Най-лесният и обикновено най-достъпен начин е

³⁶ Бж.: <https://www.surveycrest.com/blog/paper-survey-vs-online-survey/>

използването на таблични програми като MS Excel или LibreOffice Calc. По-долу са представени няколко лесни операции за кратък анализ на данните.

3. Кодиране на данните

В зависимост от начина, по който събирате данните си (на хартиен носител или онлайн), може да се наложи сами да въведете данните в таблица или ако използвате електронен формуляр – сваляте таблицата с данни директно. Без оглед на начина на провеждане на проучването, трябва да кодирате данните, преди да ги анализирате.

В приложението има изчистения начин за кодиране.

	A	B	C	D	E	F	G	H	
1	age	gender	working experience	Q(1)	Q(2)	Q(3)	Q(4)	Q(5)	Q(6)
2	6	2		4	0	0	0	0	0
3	6	2		4	0	0	0	0	0
4	5	1		4	0	0	0	0	0
5	4	2		2	0	0	0	0	0
6	6	1		3	0	0	0	0	0
7				N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
8	6	2		4	0	0	0	0	0
9				N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
10	5	1		4	0	0	0	0	0
11	4	1		2	0	0	0	0	0
12	6	2		4	0	1	0	0	0
13	6	2		4	1	0	0	0	0
14	3	2		1	0	0	0	0	0
15	6	2		4	0	0	0	0	0

Промяна на имената на колоните според кодирането в наръчника

Кодирайте отговорите според представеното кодиране в наръчника

4. Изчистване на недопълнените полета

В някои колони ще намерите възможност за въвеждане „неприложимо“ (вж. горния пример), което показва всички айтеми без отговор. За да бъде коректен анализът, трябва да махнете всички отговори от матрицата с данни, в които изследваните лица имат повече от едно непопълнено поле. Често например се случва в онлайн проучванията респондентите да са започнали да отговарят, но да са се отказали след 2-3 минути и да не са довършили въпросника.

Случаите, в които трябва да се обмисли изтриването на отговор, включват: респондентът не е отговорил на всички скали, които са важни за вас, или е дал отговор само на един айтем от скала (а повечето айтеми са без отговор). Общото правило е да се изключат всички отговори на едно лице, ако повече от 50% от въпросите са без отговор.

В обичайните таблични приложения махате отговорите на едно лице, като избирате реда и с десния бутон командата “изтриване на реда”.

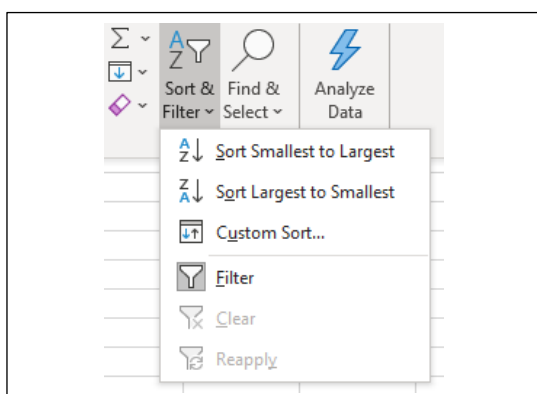
5. Използване на филтри

След като сте приключили с обработката на данните, най-лесният начин да получите поглед върху данните, е да използвате филтри, за да преброите различните получени отговори. По-долу е представен пример за използване на филтрите.

AG	AH	AI	AJ	AK	AL	AM
T2.1	T2.2	T2.3	T2.4	T3.1	T3.2	T3.3
5	5	5	4	4	3	5
5	4	3	2	3	2	4
5	5	5	5	5	5	5
5	5	5	4	5	5	5
5	5	5	4	4	3	5
5	5	5	5	5	5	5
5	3	3	1	4	1	3
5	5	5	5	5	5	5
5	5	5	3	5	4	5
5	5	3	5	5	5	4
3	2	5	3	5	3	5
4	5	5	3	3	3	4
4	4	3	2	3	3	3
3	4	3	4	4	3	4
5	5	5	4	5	5	5
5	5	5				
5	5	5	5	5	4	5
5	5	5	5	5	5	5

Изберете айтема, който искате да анализирате, като маркирате колоната.

От главното меню изберете "филтър".

Започнете с филтриране само на „1“ (отговорът „Съгласен в много висока степен“). Пребройте колко лица от извадката ви са избрали отговора „1“. Продължете така с всеки един въпрос за всеки ред, който ви интересува. След това е лесно математически да обърнете суровият бал в проценти.

6. Визуализиране на данните

Най-важната стъпка е да визуализирате данните си така, че да бъдат лесно разбираеми и за вас, и за другите.

Най-лесният начин за визуализиране на скалите е да нанесете резултатите си в таблици като в долния пример:

Вие решавате на какво най-силно искате да акцентирате. Обикновено тук се резюмира колко лица по-скоро са съгласни / приемат твърдението (с избор на възможността за отговор „чува(а) съм това становище „много често“/ „често“ или

Айтем	бр.	мин./макс.	Честота (много често – понякога, 1-3 в кодировката на ръководството)	%
Никога не е имало геноцид на евреите в Европа.	78	1/5	12	9.4%
Евреите имат прекалено силно влияние върху световната политика.	80	2/5	17	13.6%
Евреите диктуват правилата в международните финансови институции.	80	3/5	13	10.4%

Табл. 3: Примерна таблица за визуализиране на резултатите

Конкретен зададен въпрос

Колко души са отговорили на този айтем?

Какъв е най-ниският / най-високият брой отговори на този въпрос? Тази цифра показва преглед дали всички екстремни опции са били използвани.

3.3 Как да интерпретирате данните?

След като имате поглед върху получените резултати, може да започнете да мислите за това: „Какво мога да получа от това проучване?“

Въпросите, които могат да ви помогнат да намерите точния отговор, са:

- **Какви сфери на действие сте идентифицирали?**

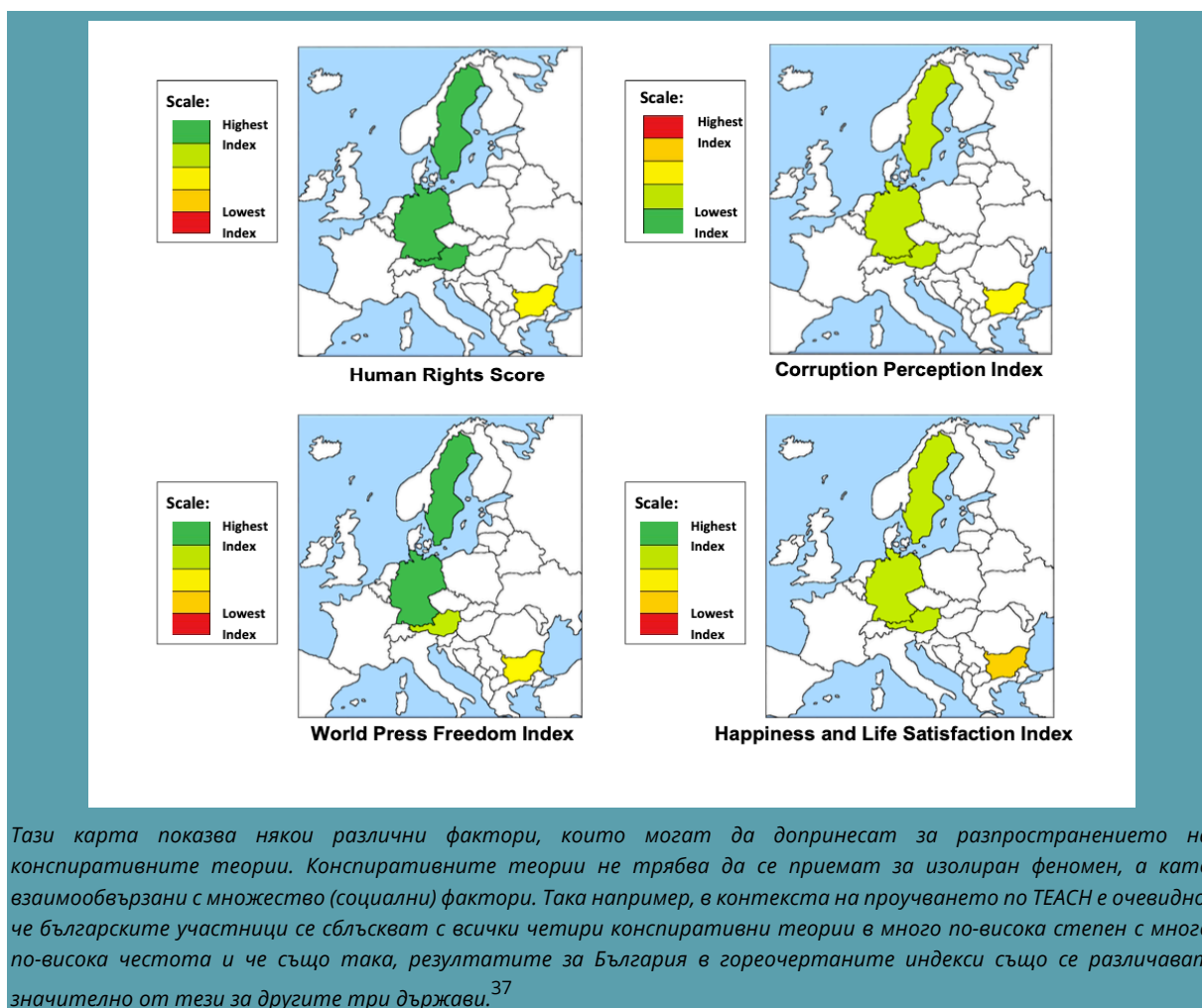
Кои конспиративни теории са най-разпространени във вашата институция? Какъв вид преподаватели са тези, които често се сблъскват с конспиративни теории (в каква област работят?)

- **Сравнете своите резултати с нашите!**

Различават ли се вашите резултати от нашите предходни заключения или впечатления? По какво? По-често ли се сблъскват вашите обучители с конспиративни теории или по-рядко? Какви могат да бъдат причините?

- **Обмислете получените от вас резултати в национален и международен контекст!**

Много са факторите, които могат да окажат влияние върху конспиративните теории в обществото. Важно е да сме наясно с някои фактори, които могат да окажат влияние върху конспиративните теории. През 2020 г. очевидно пандемията, свързана с коронавируса, действа като ускорител не само за конспиративните теории, директно свързани с коронавируса, но и с други антисемитистки, антиправителствени и антидемократични конспиративни теории.

- **Накрая, но не по значение: не подценявайте силата на конспиративните теории върху участниците във вашите класове!**

Дори да установите, че само 1 до 2% от вашите учители на възрастни редовно се сблъскват с конспиративни теории, не подценявайте влиянието на подобни възгледи, които могат да повлияят върху общата маса, особено върху останалите възрастни учаци, които редовно се конфронтират с подобни възгледи.

³⁷ Reporters without borders. (2020). *2020 World Press Freedom Index*. Online <https://rsf.org/en/ranking>
 Ortiz-Ospina, E. & Roser, M. (2017). *Happiness and Life Satisfaction*. Online: <https://our-worldindata.org/happiness-and-life-satisfaction>
 Our World in Data. (2018). *Corruption Perception Index*. Online: <https://ourworldindata.org/grapher/ti-corruption-perception-index?time=2018>
 Roser, M. (2017). *Human Rights*. Online: <https://ourworldindata.org/human-rights#:~:text=The%20human%20rights%20scores%20represent,which%20is%20set%20to%20zero.>

3.4 От вашите заключения до залата за обучение: как да приложите получените данни в практиката

Накрая остава още един неразрешен въпрос: след като сте идентифицирали нуждата от справяне с конспиративни теории по време на своите часове, групи и курсове: **Как да се справите с тях?**

В Наръчника **TEACH**, който е допълнителен инструмент към това Ръководство, описваме някои методи как да започнете да противодействате на конспиративните теории. Описваме техники, идеи и умения, които могат да бъдат полезни за учителите на възрастни и да ги подготвят как да реагират на конспиративните теории.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Appendix

Contents

Appendix 1: TEACH-Survey - Bulgarian version

Appendix 2: Coding Handbook

Appendix 3: Results of the TEACH-Survey: An Overview

Изследване на учителите на възрастни в България

Каним Ви да вземете участие в нашето проучване по транснационалния проект: Teach!

Ние сме екип изследователи и практики, които работят в областта на обучението на възрастни. В своето проучване се интересуваме от впечатленията, които имате като учител на възрастни в ежедневната си практика. Във фокуса на интереса ни са някои позиции и мнения, които може да сте чували от участниците във Вашите групи.

There are 23 questions in this survey.

Вашите отговори остават **строго конфиденциални** и ще бъдат използвани единствено с научна цел. Проучването е напълно **анонимно**. С цел обединяване на данните, получени от различни проучвания и запазване на анонимността, както и за да избегнем дублиране на отговори, всеки респондент получава **6-цифрен код**:

Моля, посочете:

*

Първо ще Ви зададем някои общи въпроси:

На каква възраст сте?

*

❶ Изберете един от следните отговори.

Моля изберете **само едно** от следните:

- ☐ под 25 г.
- ☐ 25-34 г.
- ☐ 35-44 г.
- ☐ 45-54 г.
- ☐ 55-70 г.
- ☐ над 70 г.

Пол

*

❶ Изберете един от следните отговори.

Моля изберете **само едно** от следните:

- ☐ жена
- ☐ мъж
- ☐ предпочитам да не отговарям

Колко години опит имате в обучението на възрастни?

*

❶ Изберете един от следните отговори.

Моля изберете **само едно** от следните:

- ☐ по-малко от една година
- ☐ 1-5 г.
- ☐ 5-10 г.
- ☐ над 10 г.

В каква област преподавате? (Възможни са няколко избора)

*

❶ отбележете приложимите отговори

Моля изберете **всички** които съответстват:

- ☐ български език
- ☐ чужди езици
- ☐ изкуства и занаяти
- ☐ спорт
- ☐ готварство
- ☐ здравословен начин на живот
- ☐ ИКТ курсове
- ☐ курсове за технически сътрудници
- ☐ лични и социални умения (меки умения)
- ☐ специално обучение за отпаднали от образователната система
- ☐ гражданско образование
- ☐ курсове за младежи
- ☐ професионално обучение

☐ Друго:

Като помислите за изминалата година, колко често бихте казали, че сте чували долуизброените твърдения от участниците в групите, с които работите?

*

Моля, изберете отговор за всяко от твърденията

	много често	често	понякога	рядко	никога
Никога не е имало геноцид на евреите в Европа.	☐	☐	☐	☐	☐
Евреите имат огромно влияние върху икономиката.	☐	☐	☐	☐	☐
Евреите диктуват правилата в международните финансови институции.	☐	☐	☐	☐	☐
Евреите имат прекалено силно влияние върху световната политика.	☐	☐	☐	☐	☐
Евреите са знаели за атаката на Световния търговски център на 11 септември.	☐	☐	☐	☐	☐

Като помислите за изминалата година, колко често бихте казали, че сте чували долуизброените твърдения от участниците в групите, с които работите?

*

Моля, изберете отговор за всяко от твърденията

	много често	често	понякога	рядко	Никога
Много европейски държави са изправени пред реалната заплаха да се превърнат в ислямски държави.	☐	☐	☐	☐	☐
Дирижираната имиграция води до унищожаване на европейците.	☐	☐	☐	☐	☐
В Европа тече значителна подмяна на местното население с мюсюлмански имигранти.	☐	☐	☐	☐	☐
Левите политици в западните държави са отговорни за все по-силното ислямизиране на Европа.	☐	☐	☐	☐	☐

Като помислите за изминалата година, колко често бихте казали, че сте чували долуизброените твърдения от участниците в групите, с които работите?

*

Моля, изберете отговор за всяко от твърденията

	много често	често	понякога	рядко	Никога
Българските медии целенасочено заблуждават публиката.	☐	☐	☐	☐	☐
Медиите не отразяват в достатъчна степен терористичната заплаха за България.	☐	☐	☐	☐	☐
Медиите не отразяват реално престъпленията, извършени от бежанци в България.	☐	☐	☐	☐	☐
Традиционните партии поддържат свободната миграционна политика, за да увеличат избирателната си маса.	☐	☐	☐	☐	☐
Медиите не отразяват реалния брой имигранти, които влизат в България.	☐	☐	☐	☐	☐

Като помислите за изминалата година, колко често бихте казали, че сте чували долуизброените твърдения от участниците в групите, с които работите?

*

Моля, изберете отговор за всяко от твърденията

	много често	често	понякога	рядко	Никога
Равенството между мъжете и жените е постигнато отдавна и политическите усилия в момента са насочени единствено към отслабване на позициите на мъжете.	☐	☐	☐	☐	☐
Текущите дискурси за пола в България се превръщат в лудост.	☐	☐	☐	☐	☐
Феминизмът води до ниска раждаемост, което води до масова имиграция от мюсюлманските държави.	☐	☐	☐	☐	☐
Феминизмът се стреми да унищожи традиционното семейство.	☐	☐	☐	☐	☐

Като помислите за изминалата година, колко често бихте казали, че сте чували долуизброените твърдения от участниците в групите, с които работите?

*

Моля, изберете отговор за всяко от твърденията

	много често	често	понякога	рядко	Никога
Хората не са причина за промените в климата.	☐	☐	☐	☐	☐
Глобалното затопляне не е реално.	☐	☐	☐	☐	☐
Основната мотивация на климатичните активисти са икономически интереси.	☐	☐	☐	☐	☐

Като помислите за изминалата година, колко често бихте казали, че сте чували долуизброените твърдения от участниците в групите, с които работите?

*

Моля, изберете отговор за всяко от твърденията

	много често	често	понякога	рядко	Никога
Ефективността от ваксините никога не е била доказана.	☐	☐	☐	☐	☐
Ваксините предизвикват алергии.	☐	☐	☐	☐	☐
Ваксините носят сериозни рискове, включително опасни нежелани реакции.	☐	☐	☐	☐	☐
Ваксините са от полза само за фармацевтичната индустрия.	☐	☐	☐	☐	☐

Като помислите за изминалата година, колко често бихте казали, че сте чували долуизброените твърдения от участниците в групите, с които работите?

*

Моля, изберете отговор за всяко от твърденията

	много често	често	понякога	рядко	никога
Правителството на САЩ е изфабрикувало кацането на Луната.	☐	☐	☐	☐	☐
Самолетите разпръскват химикали (кемтрейлс) с цел да навредят на населението.	☐	☐	☐	☐	☐
Правителството на САЩ е участвало в атентата на 11 септември.	☐	☐	☐	☐	☐

Като помислите за изминалата година, колко често бихте казали, че сте чували долуизброените твърдения от участниците в групите, с които работите?

*

Моля, изберете отговор за всяко от твърденията

	много често	често	понякога	рядко	никога
Политиците на България целенасочено изпълняват плана за нисък стандарт на живот с цел промяна в демографската картина.	☐	☐	☐	☐	☐
Умишлено се потушават фактите, че сме най-старата европейска държава с невероятно богата култура, за да бъдем обезличени.	☐	☐	☐	☐	☐
Учебниците по история не отразяват реалните факти, за да нямаме национален дух и идентичност.	☐	☐	☐	☐	☐
Срещу българите се провежда отявлена политика на геноцид.	☐	☐	☐	☐	☐

Като помислите за изминалата година, колко често бихте казали, че сте чували долуизброените твърдения от участниците в групите, с които работите?

*

Моля, изберете отговор за всяко от твърденията

	много често	често	понякога	рядко	никога
Интеграционната и приобщаваща политика спрямо ромите води до унищожаване на българското.	☐	☐	☐	☐	☐
Ромите ползват привилегии и живеят на наш гръб.	☐	☐	☐	☐	☐
Има натиск към България за задържане на ромите на нейна територия.	☐	☐	☐	☐	☐
Медиите не отразяват реално престъпленията, извършени от ромите в България.	☐	☐	☐	☐	☐

Накрая, искаме да Ви попитаме дали участниците във Вашите курсове са споделяли долните твърдения?

*

Моля, изберете отговор за всяко от твърденията

	много често	често	понякога	рядко	никога
Вирусът коронавирус не съществува.	☐	☐	☐	☐	☐
Вирусът коронавирус е създаден лабораторно.	☐	☐	☐	☐	☐
Вирусът коронавирус не е по-опасен от сезонния грип.	☐	☐	☐	☐	☐
Бил Гейтс използва вируса коронавирус, за да постави микрочипове на хората.	☐	☐	☐	☐	☐
Вирусът коронавирус се използва, за да бъдат принудени всички хора да минат задължителна ваксинация.	☐	☐	☐	☐	☐

Преди последните въпроси от проучването Ви молим да споделите своето мнение за долуизброените твърдения, които често са предмет на публични дискусии.

Молим, посочете в каква степен Вие сте съгласни с долните твърдения:

*

Моля, изберете отговор за всяко от твърденията

	много често	често	понякога	рядко	никога
Българските медии целенасочено заблуждават обществеността.	☐	☐	☐	☐	☐
Сегашните политически усилия са насочени към отслабване на позициите на мъжете.	☐	☐	☐	☐	☐
Евреите имат прекалено силно влияние върху световната политика.	☐	☐	☐	☐	☐
Политиците от западните държави активно участват в процеса на ислямизиране на Европа.	☐	☐	☐	☐	☐

Почти приключихме! Още няколко последни въпроса, на които ще Ви помолим да отговорите, за да допълним картината:

Докато отговаряхте на въпросите, за каква група учащи мислихте? (възможен е повече от един отговор)

*

📌 отбележете приложимите отговори

Моля изберете **всички** които съответстват:

- ☐ учащи от градове
- ☐ учащи от села
- ☐ учащи със завършено образование
- ☐ учащи без завършено образование
- ☐ смесена група учащи
- ☐ не мога да определя

Представете си следната ситуация: По време на час участник от групата споделя на глас напълно необоснована научно теория, например, че земята е плоска. В каква степен се чувствате уверени да се справите с тази ситуация компетентно? (възможни са множество отговори)

*

❶ отбележете приложимите отговори

Моля изберете **всички** които съответстват:

- ☐ чувствам се напълно уверен(а) и знам точно как да реагирам в такава ситуация
- ☐ чувствам се уверен(а) и имам идея как ще подходя, за да се справя със ситуацията
- ☐ не се чувствам особено уверен(а) да се справя в такава ситуация
- ☐ чувствам се без почва и не знам как да изляза от тази ситуация
- ☐ просто ще игнорирам ситуацията и ще продължа занятието
- ☐ със сигурност ще се конфронтирам с участника и това, което е казал(а), аргументирайки се, че това е научно отхвърлен факт

И накрая Ви молим да отговорите на последните пет въпроса.

Коя е Вашата най-висока образователна степен?

*

❶ Изберете един от следните отговори.

Моля изберете **само едно** от следните:

- ☐ основно образование
- ☐ средно образование
- ☐ бакалавър
- ☐ магистър
- ☐ доктор
- ☐ Друго

В България ли сте родени?

*

❶ отбележете приложимите отговори

Моля изберете **всички** които съответстват:

- ☐ Да
- ☐ Друго:

Определяте ли се като изповядващи някоя религия?

*

❶ отбележете приложимите отговори

Моля изберете **всички** които съответстват:

- ☐ християнство
- ☐ ислям
- ☐ не
- ☐ не изповядвам никаква религия
- ☐ Друго:

На базата на опита си в работата като обучител на възрастни в каква степен сте удовлетворени от работата си?

*

❶ Изберете един от следните отговори.

Моля изберете **само едно** от следните:

- ☐ много съм удовлетворен(а) от работата си
- ☐ удовлетворен(а) съм от работата си
- ☐ не съм удовлетворен(а) от работата си
- ☐ изключително съм неудовлетворен(а) от работата си

Има ли нещо, което бихте искали да спделите?

Моля напишете своя отговор тук

Много Ви благодарим за участието!

20.11.2020 – 15:42

Изпратете своя въпросник

Благодаря за попълването на този въпросник.

Appendix 2: Coding Handbook: Teach

Demographics:

Q1: Age group:	1-6 (1= younger then 18; 7= above 70)
Q2: Gender:	1-3 (1= male, 2=female, 3= other)
Q3: Experience:	1-4 (1= less then one year; 4= more then 10 years)
Q4: Teaching area:	Bipolar coding 1: yes, 2: no Teach_classcode, multiple teaching areas are possible
Teach_other:	comment; if no comment was given, leave the space empty

Scales:

T1.1- 1.5: Antisemitism:	1-5 (1= very often; 5= never)
T2.1-2.4: Islamophobia:	same as above
T3.1-3.5: Right Wing:	same as above
T4.1-3.4: Anti-Feminism:	same as above
T5.1-5.3: Climate Change:	same as above
T6.1-6.4: Anti-Vaccination:	same as above
T7.1-7.3: Gov. Conspiracies:	same as above
T8.1-8.X: National Scale(s):	same as above
T9.1-9.5: Coronavirus:	same as above
T10.1-10.3: Own Beliefs:	same as above

Additional questions:

F1: urban/rural learners:	bipolar coding , Yes: 1; No: 2
F2: reaction of CTs:	bipolar coding , Yes: 1; No: 2

Last questions:

- L1: Highest Degree: 1-7 (1= Less than high-school diploma; 7= other)
- L1 (other): comment; if no comment was given, leave the space empty
- L2: Born in Country: 1-2 (1= yes; 2= no)
- L2 (other): comment; if no comment was given, leave the space empty
- L3 (religion): **bipolar coding**, Yes: 1; No: 2
- L3 (other): comment; if no comment was given, leave the space empty
-
- L5: satisfy. with job: 1-4 (1= I am very satisfied, 5= very unsatisfied)
- L6 (add. comment): Comment; if no comment was given, leave the space empty.
-

Tab.1 Anti-Semitic Conspiracy Theories

No.*	Item	C	N	min	max	Mean value	SD	Frequencies (Very often, frequently (sometimes)) in %	r
001	The genocide of the European Jews never happened.	GE	498	2	5	4.90	0.368	0,2(2.0)	0.580
		AU	169	1	5	4.88	0.537	1.8(3.6)	0.762
		SW	165	3	5	4.80	0.508	0(4.8)	0.787
		BU	160	1	5	4.48	0.958	5.0(17.5)	0.431
003	The influence of the Jews on the economy is too big.	GE	498	1	5	4.79	0.618	1.8(6.4)	0.859
		AU	169	1	5	4.66	0.748	2.4(8.3)	0.849
		SW	165	2	5	4.67	0.735	2.4(10.9)	0.888
		BU	160	1	5	3.09	1.434	40.6(59.4)	0.874
005	Jews dominate international financial institutions.	GE	498	1	5	4.77	0.644	2.2(6.2)	0.793
		AU	169	1	5	4.63	0.762	2.4(10.7)	0.792
		SW	165	2	5	4.68	0.707	2.4(9.1)	0.824
		BU	160	1	5	3.13	1.428	38.8(58.1)	0.899
009	Jews have too much power in world politics.	GE	498	1	5	4.80	0.600	1.8(5.6)	0.816
		AU	169	1	5	4.72	0.674	3.0(4.7)	0.864
		SW	165	2	5	4.68	0.757	3.0(11.5)	0.877
		BU	160	1	5	3.17	1.442	38.8(58.1)	0.876
012	Jews knew beforehand about the attacks on the World Trade Center on 9/11.	GE	498	1	5	4.94	0.364	0.6(1.8)	0.882
		AU	169	1	5	4.92	0.505	1.8(1.8)	0.661
		SW	165	2	5	4.84	0.540	1.2(5.5)	0.731
		BU	160	1	5	4.26	1.112	38.1(56.3)	0.604

Subscales: 1= Holocaust Denial; 3, 5, 9 = Jewish supremacy; 12=Jewish Conspiracy on WTC.
Cronbachs' α = SW: 0.927; AU = 0.911; BU = 0.890; GE= 0.873

Tab.2 Islamophobic Conspiracy Theories

No.*	Item	C	N	min	max	Mean value	SD	Frequencies (Very often, frequently (sometimes)) in %	r
3	Country ¹ faces the danger of becoming an Islamic state soon.	GE	498	1	5	4.52	0.832	3.6(12.4)	0.745
		AU	169	1	5	4.23	1.075	6.5(21.3)	0.795
		SW	165	1	5	4.55	0.865	4.2(12.7)	0.832
		BU	160	1	5	3.41	1.333	25.6 (50.6)	0.754
5	Orchestrated immigration leads to the extinction of European people.	GE	498	1	5	4.67	0.767	3.6(8.0)	0.806
		AU	169	1	5	4.50	0.914	7.1(13.0)	0.848
		SW	165	1	5	4.75	0.713	2.4(7.3)	0.862
		BU	160	1	5	3.31	1.298	28.7(55.0)	0.818
7	A great exchange between the native population and Muslim immigrants is going on in Europe.	GE	498	1	5	4.49	0.830	3.8(13.7)	0.516
		AU	169	1	5	4.43	0.871	4.1(13.6)	0.640
		SW	165	1	5	4.52	0.888	3.6(13.9)	0.858
		BU	160	1	5	3.28	1.388	29.4(55.6)	0.833
8	Mainstream Western politicians are responsible for the fact that Europe is increasingly becoming a Muslim continent.	GE	498	1	5	4.65	0.757	3.2(9.0)	0.708
		AU	169	1	5	4.49	0.907	5.3(12.4)	0.755
		SW	165	1	5	4.67	0.812	3.0(10.9)	0.832
		BU	160	1	5	3.86	1.348	20.0(33.8)	0.960

Subscales: 3= Rise of the Muslim community; 5,7 =Great Replacement; 8= Counter Jihad Movement/ Eurabia.
Cronbachs' α = SW = 0.932; AU = 0.888; BU = 0.897; GE = 0.849

¹ Depending on the national context: Germany, Austria, Sweden, Bulgaria

Tab. 3 Media Sceptism and Imported Voter Turnouts by Immigration

No.*	Item	C	N	min	max	Mean value	SD	Frequencies (Very often, frequently (sometimes)) in %	r
1	The <i>Country</i> media are deceiving the public on purpose.	GE	498	1	5	4.10	1.040	9.2(26.9)	0.654
		AU	169	1	5	3.73	1.204	16.6(36.7)	0.650
		SW	165	1	5	4.37	0.905	3.0(17.6)	0.682
		BU	160	1	5	2.36	1.301	58.1(80.6)	0.560
2	The media do not report credible on the terrorist threat in <i>Country</i> .	GE	498	1	5	4.57	0.788	3.0(10.8)	0.804
		AU	169	1	5	4.52	0.976	7.1(11.8)	0.864
		SW	165	1	5	4.65	0.754	2.4(10.3)	0.823
		BU	160	1	5	3.41	1.315	28.1(50.0)	0.791
3	The <i>Country</i> media systematically conceal the crimes committed by refugees.	GE	498	1	5	4.38	0.955	5.6(17.1)	0.784
		AU	169	1	5	4.18	1.125	11.2(22.5)	0.799
		SW	165	1	5	4.56	0.836	3.0(14.5)	0.796
		BU	160	1	5	3.28	1.401	33.8(53.1)	0.819
7	Mainstream political parties push for a more open migration policy to strengthen their electoral base.	GE	498	1	5	4.70	0.682	2.0(8.0)	0.725
		AU	169	1	5	4.37	0.998	6.5(17.8)	0.741
		SW	165	1	5	4.71	0.699	2.4(7.3)	0.685
		BU	160	1	5	3.49	1.462	29.4(48.1)	0.788
8	The media do not report credibly numbers of refugees coming to <i>Country</i> .	GE	498	1	5	4.60	0.804	3.4(10.4)	0.744
		AU	169	1	5	4.31	0.994	6.5(18.3)	0.769
		SW	165	1	5	4.69	0.695	1.8(7.9)	0.793
		BU	160	1	5	3.05	1.431	41.3(59.4)	0.828

Subscales: 1,2,3,8= Distrust in Media; 7= Imported Voter turnouts as a reason for a layback immigration politics (excluded from further analysis). Cronbachs' α = SW= 0.898; AU = 0.897; BU = 0.902; GE = 0.888 (without Item 7).

Tab. 4 Anti-Feminist Conspiracy Theories

No.*	Item	C	N	min	max	Mean value	SD	Frequencies (Very often, frequently (sometimes)) in %	r
5	The current political efforts are aimed at actively weakening the position of men.	GE	498	2	5	4.82	0.533	0.8(5.0)	0.539
		AU	169	1	5	4.63	0.836	4.7(8.3)	0.645
		SW	165	1	5	4.65	0.734	1.8(10.3)	0.710
		BU	160	1	5	4.19	0.998	5.6(26.9)	0.607
7	The current discourses in <i>Country</i> regarding Gender is getting out of hand.	GE	498	1	5	4.08	1.033	8.6(28.5)	0.459
		AU	169	1	5	3.42	1.208	21.9(53.3)	0.515
		SW	165	1	5	4.44	0.920	4.2(17.6)	0.731
		BU	160	1	5	3.50	1.303	21.9(50.0)	0.667
10	Feminism leads to fewer births, which leads to mass immigration from Muslim countries.	GE	498	1	5	4.83	0.529	0.6(5.0)	0.630
		AU	169	1	5	4.74	0.684	2.4(5.3)	0.607
		SW	165	1	5	4.86	0.551	1.2(4.8)	0.558
		BU	160	1	5	4.08	1.187	12.5(30.0)	0.677
13	Feminists want to destroy the traditional family.	GE	498	1	5	4.73	0.671	2.4(7.2)	0.621
		AU	169	1	5	4.50	0.894	4.7(12.4)	0.721
		SW	165	1	5	4.57	0.806	2.4(11.5)	0.736
		BU	160	1	5	3.83	1.250	16.9(36.9)	0.694

Subscales: 5,7,13 = The feminist conspiracy; 10= Extinction of white race through feminism.
Cronbachs' α = SW = 0.838; AU = 0.787; BU = 0.830; GE = 0.726

Tab. 5 Climate Change Conspiracy Theory

No.*	Item	C	N	min	max	Mean value	SD	Frequencies (Very often, frequently (sometimes)) in %	r
1	People are not the cause of climate change.	GE	498	1	5	4.48	0.902	5.0(14.5)	0.677
		AU	169	1	5	4.33	1.078	10.7(16.6)	0.676
		SW	165	1	5	4.42	0.918	3.6(14.5)	0.864
		BU	160	1	5	3.71	1.300	17.5(41.3)	0.641
3	Global warming is not real.	GE	498	1	5	4.69	0.683	1.8(7.8)	0.694
		AU	169	1	5	4.51	0.907	7.1(12.4)	0.711
		SW	165	1	5	4.48	0.874	3.6(14.5)	0.833
		BU	160	1	5	3.94	1.209	15.6(31.3)	0.654
4	Climate activism is the product of economic interests.	GE	498	1	5	4.70	0.696	2.6(7.8)	0.576
		AU	169	1	5	4.62	0.739	2.4(8.9)	0.641
		SW	165	1	5	4.53	0.908	4.2(14.5)	0.769
		BU	160	1	5	3.30	1.312	20.6(34.5)	0.582

Cronbachs Alpha: SW= 0.911; AU= 0.810; BU = 0.785; GE = 0.793

Tab. 6 Scale: Anti-Vaccination

No.*	Item	C	N	min	max	Mean value	SD	Frequencies (Very often, frequently (sometimes)) in %	r
1	The effectiveness of vaccinations has never been proven.	GE	498	1	5	4.44	0.831	2.6(16.3)	0.756
		AU	169	1	5	4.09	1.085	8.9(27.8)	0.788
		SW	165	1	5	4.54	0.880	3.6(15.2)	0.779
		BU	160	1	5	3.27	1.191	26.3(53.1)	0.647
2	Vaccines cause allergies.	GE	498	1	5	4.40	0.918	4.2(18.7)	0.777
		AU	169	1	5	4.04	1.133	10.7(30.2)	0.852
		SW	165	1	5	4.41	0.876	3.0(18.2)	0.775
		BU	160	1	5	3.18	1.236	31.9(59.4)	0.813
3	Vaccines have serious risks, including dangerous side effects.	GE	498	1	5	4.22	1.006	6.6(21.9)	0.832
		AU	169	1	5	3.78	1.177	14.8(38.5)	0.887
		SW	165	1	5	4.14	0.975	5.5(26.7)	0.835
		BU	160	1	5	2.91	1.217	40.6(67.5)	0.793
5	The main driving forces behind vaccinations are the business interests of the pharma industry.	GE	498	1	5	4.28	1.075	8.2(21.5)	0.769
		AU	169	1	5	3.69	1.273	19.5(40.8)	0.848
		SW	165	1	5	4.39	0.973	4.8(16.4)	0.776
		BU	160	1	5	2.59	1.310	54.4(71.9)	0.811

Cronbachs´ α= SW= 0.907; AU=0.798; BU= 0.893; GE = 0.900

Tab. 7 Governmental Conspiracy Theories - Single Items

No.*	Item	C	N	min	max	Mean value	SD	Frequencies (Very often, frequently (sometimes)) in %
1	The U.S. government staged the moon landing.	GE	498	1	5	4.71	0.673	1.6(8.4)
	AU	169	1	5	4.70	0.695	5.3(8.9)	
	SW	165	1	5	4.65	0.778	3.6(9.7)	
	BU	160	1	5	3.72	1.289	20.6(40.6)	
2	Chemicals are released by airplanes to harm the population.	GE	498	1	5	4.81	0.530	0.4(4.8)
	AU	169	1	5	4.64	0.812	5.3(8.9)	
	SW	165	2	5	4.79	0.561	1.2(4.8)	
	BU	160	1	5	3.39	1.462	31.3(50.0)	
5	The U.S. government was involved in the 9/11 attack.	GE	498	1	5	4.61	0.789	3.4(10.2)
	AU	169	1	5	4.49	0.887	4.7(13.6)	
	SW	165	1	5	4.53	0.908	4.2(14.5)	
	BU	160	1	5	3.81	1.306	17.5(40.6)	

Tab. 8 Covid-19 Conspiracy Theories

No.*	Item	C	N	min	max	Mean value	SD	Frequencies (Very often, frequently (sometimes)) in %	r
3	The coronavirus does not exist.	GE	498	1	5	4.45	0.876	3.2(15.3)	0.722
		AU	169	1	5	4.18	1.084	8.3(27.2)	0.773
		SW	165	1	5	4.69	0.721	2.4(8.5)	0.775
		BU	160	1	5	2.76	1.253	45.0(73.1)	0.717
		GE	498	1	5	4.08	1.089	8.2(27.5)	0.697
4	The coronavirus was created in a laboratory.	AU	169	1	5	3.73	1.183	14.2(43.8)	0.772
		SW	165	1	5	4.28	1.075	7.3(21.8)	0.770
		BU	160	1	5	2.16	1.251	64.4(84.4)	0.763
		GE	498	1	5	3.76	1.145	13.5(41.4)	0.677
		AU	169	1	5	3.19	1.345	31.4(58.0)	0.776
5	The coronavirus is no more dangerous than the seasonal flu.	SW	165	1	5	4.05	1.106	8.5(26.7)	0.677
		BU	160	1	5	2.51	1.259	55.5(78.8)	0.748
		GE	498	1	5	4.68	0.759	3.0(9.4)	0.697
		AU	169	1	5	4.51	0.939	5.9(12.4)	0.747
		SW	165	1	5	4.81	0.630	2.4(5.5)	0.661
6	Bill Gates is using the coronavirus to microchip people.	BU	160	1	5	3.20	1.427	36.3(55.6)	0.752
		GE	498	1	5	4.55	0.918	5.6(13.1)	0.714
		AU	169	1	5	4.15	1.127	10.1(22.5)	0.692
		SW	165	1	5	4.72	0.754	3.4(7.9)	0.764
		BU	160	1	5	2.83	1.456	51.9(65.6)	0.753
7	The coronavirus is used in order to force us all to get a mandatory vaccination.	GE	498	1	5	4.55	0.918	5.6(13.1)	0.714
		AU	169	1	5	4.15	1.127	10.1(22.5)	0.692
		SW	165	1	5	4.72	0.754	3.4(7.9)	0.764
		BU	160	1	5	2.83	1.456	51.9(65.6)	0.753
		GE	498	1	5	4.55	0.918	5.6(13.1)	0.714

Cronbachs' α =SW= 0.874; AU = 0.900; BU= 0.896; GE = 0.867

Tab. 9 Own Beliefs

No.*	Item	C	N	min	max	Mean value	SD	Frequencies (strongly agree, agree (neither agree nor disagree)) in %
1	The <i>Country</i> media is deceiving the public on purpose.	GE	498	1	5	4.30	0.925	6.0(17.1)
		AU	169	1	5	4.05	0.993	8.3(24.9)
		SW	165	1	5	4.30	0.919	4.2(21.2)
		BU	160	1	5	2.38	1.298	57.5(81.3)
2	The current political efforts are aimed at actively weakening the position of men.	GE	498	1	5	4.74	0.668	1.8(8.4)
		AU	169	1	5	4.63	0.857	4.1(9.5)
		SW	165	1	5	4.58	0.828	3.6(10.9)
		BU	160	1	5	4.18	1.057	8.8(26.9)
3	Jews have too much power in world politics.	GE	498	2	5	4.83	0.547	1.0(5.8)
		AU	169	1	5	4.76	0.686	2.4(7.7)
		SW	165	1	5	4.73	0.684	1.2(9.1)
		BU	160	1	5	3.06	1.411	40.6(60.6)
4	Politicians from Western countries are helping to islamize Europe.	GE	498	1	5	4.59	0.873	5.2(12.4)
		AU	169	1	5	4.61	0.803	3.0(12.4)
		SW	165	1	5	4.72	0.630	0.6(6.7)
		BU	160	1	5	3.45	1.345	36.3(48.1)

National Scales

Sweden: n= 165 National Scale - Eurabia

No.*	Item	min	max	Mean value	SD	Frequencies (Very often, frequently (sometimes)) in %	r
1	Swedes are at risk at becoming second class citizens.	1	5	4,71	,741	2.4(6.7)	,802
2	Muslims islamize Sweden through high numbers of childbirth.	1	5	4,59	,862	4.2(10.9)	,885
3	Muslims islamize Sweden through immigration.	1	5	4,54	,894	4.2(13.3)	,885
4	Islam is the largest threat against Sweden today.	1	5	4,62	,830	3.6(9.7)	,833
5	Sweden is being colonized by Muslims through the financial support of rich Muslim countries.	1	5	4,74	,715	1.8(8.5)	,807

Cronbachs Alpha: 0.940

Austria: n= 169 National Scale – Mord an Jörg Haider

No. *	Item	min	max	Mean value	SD	Frequencies (Very often, frequently (sometimes)) in %	r
1	Jörg Haider's Tod war kein Unfall.	1	5	4,63	,885	4.7(10.7)	,924
2	Jörg Haider wurde ermordet.	1	5	4,68	,869	4.1(9.5)	,928
3	Der israelische Geheimdienst Mossad ist für Jörg Haider's Tod verantwortlich.	1	5	4,88	,569	1.8(3.6)	,675
4	Jörg Haider's Unfallort wurde manipuliert.	1	5	4,69	,816	4.1(8.9)	,884

Cronbachs Alpha: 0,931

Bulgaria: n= 160 National Scale 1 - The Genocide against Bulgarians

No.*	Item	min	max	Mean value	SD	Frequencies (Very often, frequently (sometimes)) in %	r
1	Bulgarian politicians deliberately implement a low-living standard plan in order to change the demographic picture.	1	5	3.31	1.496	32.5(52.5)	,725
2	Deliberately suppressed are the facts that Bulgaria is the oldest European country with rich culture in view Bulgarians to be depersonalized.	1	5	3.11	1.469	40.6(58.1)	,844
3	History textbooks do not reflect the real facts aimed at losing our national spirit and identity.	1	5	2.77	1.402	45.6(70.6)	,819
4	A brutal policy of genocide against the Bulgarians is being pursued.	1	5	3.11	1.439	35.6(60.0)	,781

Cronbachs Alpha: 0.908

Bulgaria: n= 160 National Scale 2 - The Genocide against Bulgarians

No.*	Item	min	max	Mean value	SD	Frequencies (Very often, frequently (sometimes)) in %	r
1	The policy towards integration and inclusion of Roma leads to the destruction of the Bulgarians.	1	5	2.80	1.386	45.0(64.4)	,791
2	Roma enjoy privileges and sponge on Bulgarians.	1	5	2.04	1.268	71.9(84.4)	,780
3	Pressure on Bulgaria is exercised to retain the Roma on its territory.	1	5	2.91	1.527	46.3(61.9)	,817
4	Bulgarian media conceal the crime of Roma.	1	5	2.69	1.496	51.2(67.5)	,842

Cronbachs Alpha: 0.914

Germany: n= 498 National Scale - Reichsbürger

No.*	Item	min	max	Mean value	SD	Frequencies (Very often, frequently (sometimes)) in %	r
1	Die Bundesrepublik Deutschland ist kein legitimer Staat	2	5	4.90	0.408	0.4(2.8)	0.611
2	Das Deutsche Reich besteht fort.	3	5	4.92	0.337	0(1.8)	0.618
3	Deutschland ist in Wahrheit eine GmbH und kein Staat.	1	5	4.93	0.349	0.2(1.8)	0.441

Cronbachs Alpha: 0.728

Personal Data and extra Questions

Total Number of Participants

Number of participants	Austria	Sweden	Bulgaria	Germany
N	169	165	160	498

Age Groups

	Austria		Sweden		Bulgaria		Germany	
	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%
Younger than 25	2	1.2	2	1.2	2	1.3	4	0.8
25-34	12	7.1	30	18.2	15	9.4	40	8.0
35-44	36	21.3	50	30.3	31	19.4	75	15.1
45-54	62	36.7	37	22.4	54	33.8	70	14.1
55-70	51	30.2	41	24.8	57	35.6	79	15.9
Above 70 years	6	3.6	5	3.0	1	0.6	216	43.4

Gender

	Austria	Sweden	Bulgaria	Germany
Male	32.0%	36.4%	76.3%	25.7%
Female	66.9%	61.8%	23.8%	74.1%
Other	1.2%	1.8%	0%	0.2%

Years of working experience in adult education

	Austria		Sweden		Bulgaria		Germany	
	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%
Less than one year	3	1.8	6	3.6	7	4.4	12	2.4
1-5 years	22	13.0	61	37.0	32	20.0	125	25.1
6-10 years	28	16.6	35	21.2	26	16.3	78	15.7
More than 10 years	116	68.6	63	38.2	95	59.4	283	56.8

Teaching Areas

	Austria		Sweden		Bulgaria		Germany	
Area of teaching	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%
National language	22	4,9	66	29,1	20	8,9	164	18,1
Foreign languages	14	3,1	54	23,8	13	5,8	113	12,4
Arts and craft	7	1,5	29	12,8	18	8	48	5,3
Physical activities	16	3,5	2	1,0	2	1,0	49	5,4
Cooking	5	1,1	2	1,0	1	0,5	20	2,2
Health related activities	25	5,5	6	2,6	7	3,1	42	4,6
ICT classes	24	5,3	9	4,0	14	6,2	47	5,2
Administrative classes	14	3,1	1	0,4	0	0	28	3,1
Soft skills (for personal life and for business)	61	13,5	8	3,5	43	19,1	68	7,5
Vocational training	78	17,3	0	0	0	0	95	10,5
Second chance courses/school leaving certificate	23	5,0	19	8,4	6	2,7	64	7,0
Civic education	36	8,0	20	8,8	25	11,1	39	4,3
Classes for the youth	23	5,1	9	4,0	13	5,8	49	5,4
VET classes	104	23	2	1,0	63	28,0	82	9,0

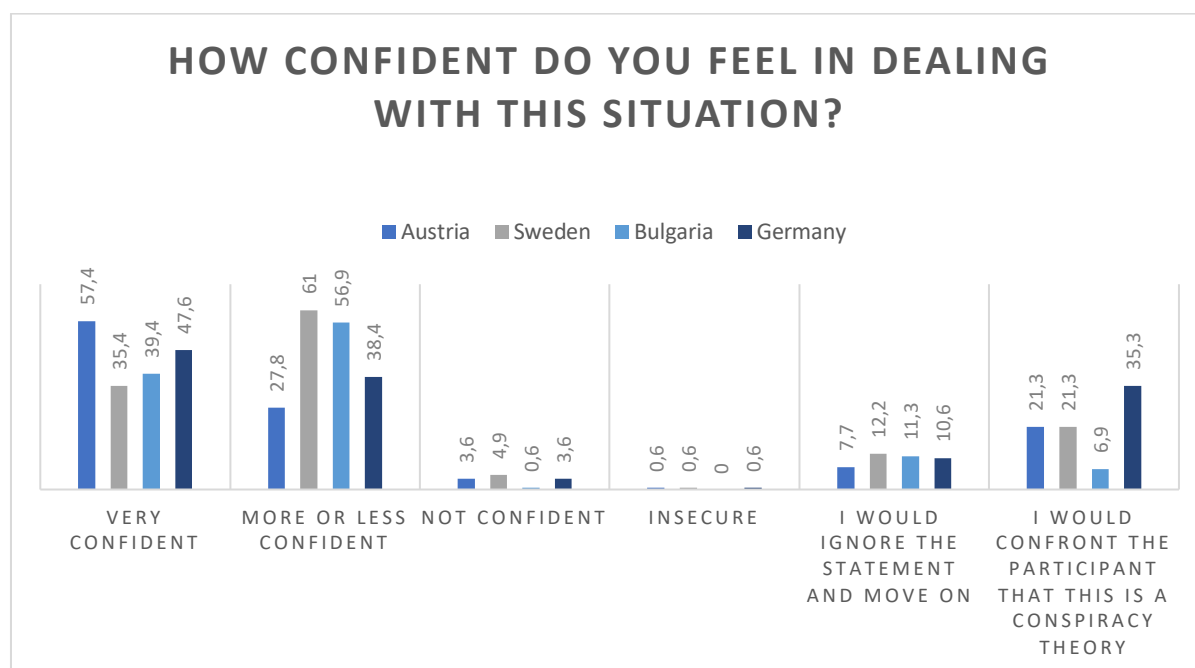
When answering all the questions, what group of learners did you have in mind?

	Austria (total)	Sweden (total)	Bulgaria (total)	Germany (total)
Learners from an urban area	58	93	87	169
Learners from a rural area	34	39	35	104
Learners with academic background	33	60	86	56
Learners with a non-academic background	46	70	14	108
Mixed group of learners	76	104	45	220
Cannot say	41	3	15	129

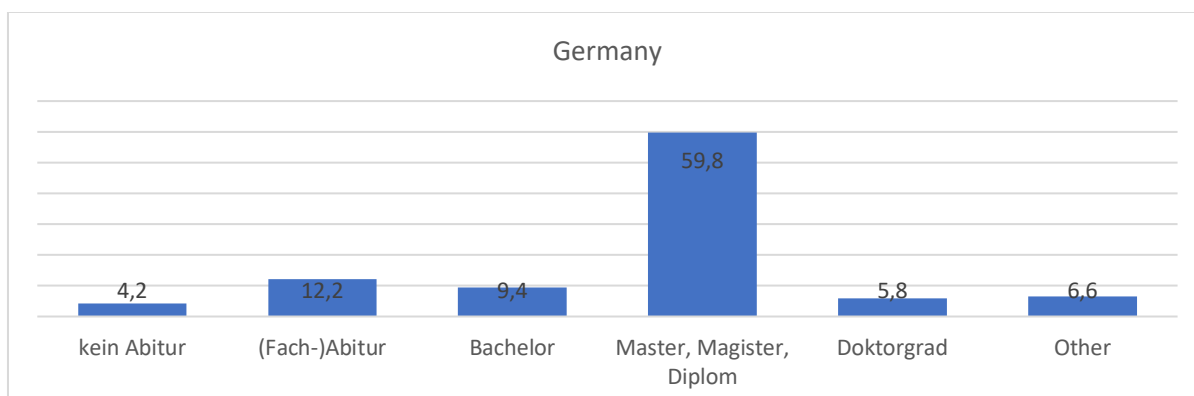
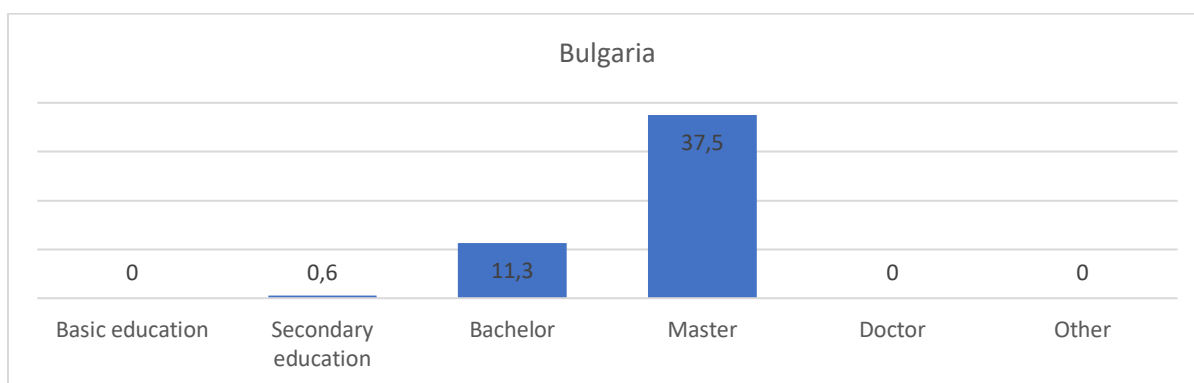
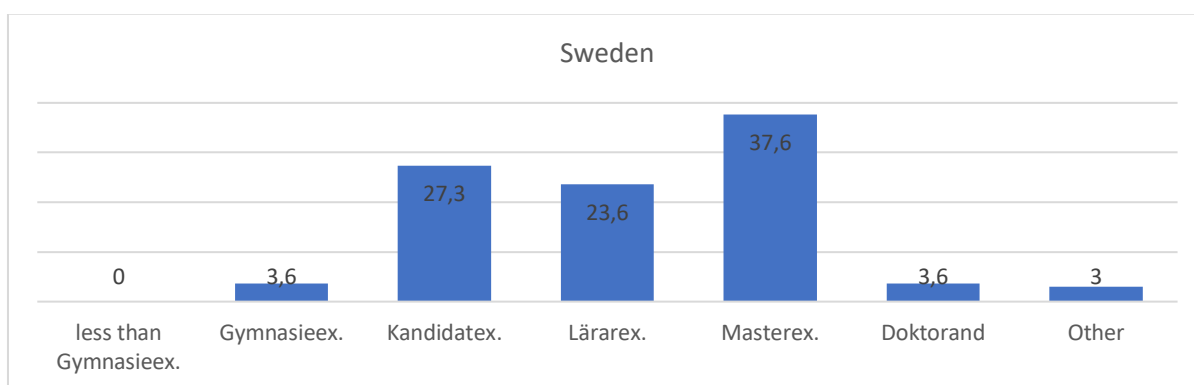
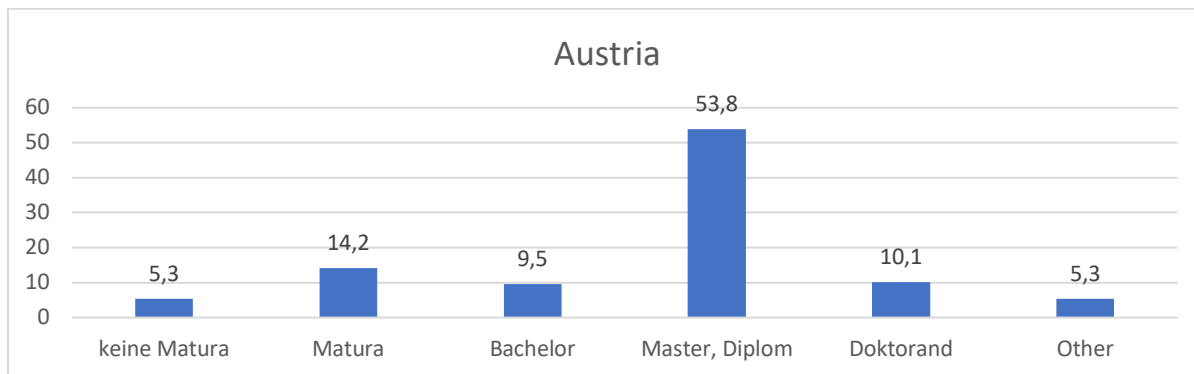
Item: Imagine the following situation: During your class, one of your class participants verbalizes an opinion, that has been disproven in the scientific discourse. To name an example e.g. the theory that the earth is flat.

How confident do you feel in dealing with this situation?

	Austria		Sweden		Bulgaria		Germany	
	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%
Very confident	97	57,4	58	35,4	63	39,4	237	47,6
More or less confident	47	27,8	100	61,0	91	56,9	191	38,4
Not confident	6	3,6	8	4,9	1	0,6	18	3,6
insecure	1	0,6	1	0,6	0	0	3	0,6
Ignore the statement	13	7,7	20	12,2	18	11,3	53	10,6
Confront the participant	48	21,3	35	21,3	11	6,9	176	35,3

Degrees (qualification) of the adult educators in our survey

Were you born in ...

	Austria	Sweden	Bulgaria	Germany
Yes	87.0%	61.2%	97.5%	78.7%
No	11.2%	37.6%	1.3%	19.5%

Do you have a religious denomination?

	Austria	Sweden	Bulgaria	Germany
Christian	52.7%	24.8%	76.9%	50.8%
Muslim	0%	0.6%	2.5%	1.0%
Secuar	39.1%	31.5%	8.8%	34.5%
No religion	11.2%	38.8%	10.0%	18.9%
Other	9	4	0	0

Based on your experience in working for an adult education institution. How would you personally describe your level of job satisfaction?

	Austria		Sweden		Bulgaria		Germany	
	Total	%	Total	%	Total	%	Total	%
Very satisfied	88	52.1	81	49.1	38	23.8	224	45.0
Satisfied	62	36.7	63	38.2	110	68.8	220	44.2
Unsatisfied	15	8.9	18	10.9	8	5.0	33	6.6
Very unsatisfied	1	0.6	1	0.6	2	1.3	11	2.2

TARGETING EXTREMISM AND CONSPIRACY THEORIES

Leibniz
Universität
Hannover

Institut für
Didaktik der
Demokratie

Folkuniversitetet

ethnotolerance

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union